

Vyhlídky

Ačkoliv ovšem rádi přijímáme všechny známky uvolnění mezinárodní situace, jestliže současná historie je tu a tam tak laskava, aby nám jimi na chvíli posloužila, nesmíme pro tuto hru na povrchu nikdy zapomenout na to, že pravá krize teprve přijde. Přijde v tom okamžiku, jakmile Německo bude mít svou armádu dobudovanou. To znamená ovšem, až také své zásoby bude mít v pořádku. Potom pokusí se mluvit se světem, dodávajíc důrazu svým slovům řinčícím meče. Potom teprve rozvine své požadavky tak, jak je zatím tají ve svém srdci. Okolní svět dal už zvýšením svého zbrojení najevo, že ví, na čem bude v této krizi záležet. Obrovské zbrojení, které ohlásila Anglie, je v tomto smyslu nejpříznivější novinka poslední doby. Doufáme, ba i víme, že německý imperialismus by se potkal s tím, s čím se potkati si zaslouží. Chceme také věřit, že pohled na výrazné skutečnosti okolní bude dosti skličující, aby dovedl Třetí říši odradit od pokoušení štěstí válečného. Přes to však musíme vědět, že pravá krize je teprve před námi.

Pro nás události posledních čtyř let znamenají, že jsme zase pojednou postaveni na starou základnu své historie, která byla v obraně proti Německu. Cítíme opět živě, že starosti a obavy našich předků jsou našimi starostmi a obavami. Pozapomněli jsme na to poněkud po tu dobu, co Německo po válce bylo odzbrojené a bezmocné a co tam vládla demokracie. Nástup Hitlerův dodal naší historii zase staré její obrysy. Nastává nám znovu boj o sebezachování, jenž jakoby ustal na krátkou dobu, dokud trvaly podmínky míru versailleského. Sousedství s Německem má pro nás znovu tu velkou a temnou roli, jakou mívalo v celé naší historii. Je tu ostatně jedna velká novinka: po dlouhých staletích zase jednou stojíme vedle Německa bez oné poměrné, nebezpečné a sobecké záštity, přece však záštity, kterou nám poskytovala naše příslušnost k říši rakousko-uherské. Postavení naše je nyní tím exponovanější.

Německo podalo už jakési ukázky toho, co můžeme očekávat. Nepěkný to vzorník. Násilným, nebo, kdyby z toho samo dostalo strach, polonásilným způsobem bude se pokoušet o to, aby nás podrobilo své vůli a aby naše území mu sloužilo jako telegrafní drát, který by roznášel záchvěvy jeho vůle po střední Evropě. Boj o německou Mitteleuropu bude nepochybně v nějaké formě obnoven. V historii Srbska byla perioda, kdy malomyslný a špatný král přijal závazek, že Srbsko nebude jednat o politickou úmluvu s žádným jiným státem bez dovolení Rakouska. Německo snaží se nyní velkou a nesvědomitou kampaní přiměti nás k něčemu podobnému. Snaží se tím způsobem, že nám působí všemožné nepříjemnosti a že se na nás tváří vyhrůžně, nás odvrátiti od obranného spolku se sovětským Ruskem, který neschvaluje. Snad na nás bude Německo v nějakém velkém, ještě neznámém rozsahu zkoušet i hospodářský nátlak, aby nás dostalo do sféry svého vlivu a rozvedlo nás s našimi spojenci. Také to zakoušejí menší od větších, také to zaku-

silo Srbsko od Rakouska, které mu na příkl. zakázalo uzavřít celní unii s Bulharskem. Vyslanec Šeba, pojednávaje ve své nyní mnoho diskutované knize o srbské historii, praví: „Je možno, že i Československo přijde v budoucnu do podobné situace, v jaké bylo před světovou válkou Srbsko vůči Rakousku.“

Udělalí jsme vojensky i na poli zahraniční politiky vše, co jsme mohli, abychom čelili této obtížné situaci. Není pochyby, že budeme musít objevit i nějaký způsob, jak jednat zatím v denním styku se silnějším sousedem, který má sto chutí k útoku. Poněvadž o tom způsobu nebudeme zde pojednávati způsobem, který si může činiti nárok na to, aby byl populární i u radikálních povah, a poněvadž víme, jak tyto povahy dovedou křičeti, chceme předběžným vysvětlením předejíti aspoň jednomu nedorozumění: při hledání tohoto způsobu nejde o to, abychom objevili formu, jak se Německu pokud možno bezbolestně podrobit (takové bezbolestné a čestné podrobení není možné), nýbrž jen o to, jak si počínati, abychom mu nedali lacinou záminku k útoku a abychom stále zůstali v psychologickém kontaktu se svými spojenci, abychom jimi stále mohli býti chápáni a abychom neztratili výhodu dnešní situace, kdy celý svět — mimo ten ovšem, který by z útoku na nás rád něco vydělal — říká Německu více nebo méně zdvořile, že ve svých kampaních proti nám nehorázně lže. Nejde o cíl, jen o taktiku jde. Cíl je stejný, jako býval za dob Havlíčkových: Německo je vaše, ale Čechy naše...

Řekli jsme jméno Havlíčkovy, je to snad vhodné východisko k této úvaze, neboť jméno toto nepředstavuje jen vzpomínku na statečnost a odhodlanost, nýbrž i na opatrnost a obezřetnost, na pečlivé zkoumání půdy pod nohama, na starostlivé vybírání prostředků a zkoumání jejich nosnosti. Představuje, krátce, vzpomínku na vrchol realismu, jehož bylo u nás v politice dosaženo. A právě havlíčkovské psychologie je nám v dnešní situaci potřebí, onoho podivuhodného spojení odhodlanosti s obezřetností, jímž se tento muž vyznačoval.

Otázkou jest, zda v našich vztazích k Třetí říši má býti opatrnost a zdrželivost, snad někdy i potlačování vlastních citů a vášní, dovoleny, či zda jsme nějakým způsobem povinni duchu svých dějin, abychom si počínali jen radikálně a abychom se konfliktu s touto cizí vládou, již upřímně považujeme za špatnou, nijak nevyhýbali. Otázkou také jest, zda jest dovoleno způsoby, na něž jsme si zvykli v politice vnitřní, beze všeho přenášeti do politiky zahraniční, čili zda stranický radikalismus, který tak bují v naší vnitřní politice, je vhodným prostředkem i na choulostivém místě mezinárodního styku. Mohli bychom se snadno zkoumání této otázky vyhnouti, vždyť nás nikdo ne nutí, abychom se jí zabývali. Mohli bychom psáti radikálně, doufajíce, že nám to vynese oblibu a pověst mužů statečných, a spoléhajíce se, že se vždy někdo nalezne, kdo za nás bude míti rozum. Mohli bychom říci, jak nám to kdosi kdysi napsal: Uvážlivost a opatrnost jsou věci vlády, ne žurnalistů a občanů. To však

není politika, jak se nám líbí. Styděli bychom se někomu jinému nakládati na bedra břídmé rozumu, které sami nésti nechceme, aby se nám to lépe vykračovalo. Styděli bychom se vybíratí si pro sebe lehčí podmínky, než za jakých musejí působiti jiní. Ostatně by se nám to ani nezdálo býti loyálním postojem k vládě v těžké době. Jak by měla izolovaná vláda unésti tíhu svých činů, jestliže my ostatní, jejichž úkolem jest mluvití k občanům, bychom odmítali objasnit tyto činy po jejich rozumné stránce?

My tedy jsme povinni veřejně vykládat potřebu obezřetnosti a zdrželivosti ve vztazích k Třetí říši právě tak, jako kdyby prováděti tuto obezřetnost a zdrželivost bylo nám samotným uloženo. V tak důležité věci nemáme práva využítí pohodlnosti svého postavení, které by nám dovolovalo mluvit, kdy chceme, a také mlčet, kdy chceme. Budou snad jisté potíže v tom, vyložit potřebu chladné opatrnosti zejména mládeži, která dosud nezažila velmocenského postavení ozbrojeného Německa a která teprve nyní s ním se seznamuje.

Naše běžná žurnalistika se stále dívá jen na jeden úsek naší historie, jen na husitství, a domnívá se, že ve všech okolnostech jsme povinni jednati tak, abychom se husitům co nejvíce podobali. Toto výlučné upření pohledu na husitství u leckterých navždy pokazilo úsudek. Byla to krátká perioda, kdy náš národ se oddával nekompromisnosti: ve všech jiných dobách musil se počínati velmi opatrně, aby se zachoval, a musil uzavíratí množství kompromisů. Můžeme to snad připomenouti, i když nejde o to, abychom s Německem uzavřeli kompromis ve věci, který by se více méně musil podobat našemu pohlčení, nýbrž jen o to, abychom v této nesnadné době zvolili taktiku opatrnou. Naše historie je plna kompromisů. Český historik Goll řekl, že přijavše germanisači částečnou, uchránili jsme se tím germanisace úplné. Jiný český historik Novotný praví o sv. Václavovi, že už za svou ústupnost vůči Německu, která byla v zájmu klidného vývoje, zasluhuje jméno národního svatého. Sv. Václav, aby se vyhnul útoku Němců, přijal křesťanství, jsa proti nám v té výhodné situaci, že mohl přijmouti od Němců něco hodnotného, něco, co znamenalo pokrok v evropském vývoji. Dnešní Německo nemá však ničeho, čím by přispělo k pokroku, a hlásá nikoliv něco, co by se dalo přirovnati ke křesťanství, nýbrž jakési divoké pohanství, pěstní právo silnějšího, nauku, která skoro po všech stránkách je úpadkem evropského ducha. Nemáme tedy od současného Německa co přijmouti, nemáme k dispozici kompromis, kterým bychom se s ním vyrovnali, leda kdybychom byli přepadeni slabostí, zbabělostí a malověrností a řekli si, že i život v hanbě za něco stojí a že je lépe býti živý pes než mrtvý Achilles. Všechny kompromisy, které Třetí říše je schopna nám navrhnouti, znamenaly by v podstatě totéž: podrobiti se jí. Nikdy to neuděláme ve věku moderním. Ale nikterak se na druhé straně nezpronevěříme duchu své historie, jestliže aspoň pro styk s touto výbojnou říší zvolíme si taktiku opatrnou, takovou, která se vyhýbá konfliktům tak dlouho, pokud je to vůbec možno. Je-li k tomu třeba uložiti si někdy zdrželivost, i to musíme učiniti.

Nemluvíme o konkrétních věcech, neboť nevíme předem, kdy čeho bude třeba, tolik však tušíme, že bude třeba vyvarovat se všeho, co by Německo mohlo s jakýmsi úspěchem vydávat před světovým forem

za provokaci. Uvažme, že jde možná již teď o diplomatickou přípravu budoucí války, o to, aby celému světu bylo patrné, že Německo, podnikne-li na nás útok, neučiní tak ze žádného jiného důvodu než z brutálních imperialistických pudů. Jde možná již teď o výběr těch, kteří v budoucím konfliktu budou ochotni postavit se na naši stranu. Poněvadž není takového Slovanstva, u něhož bychom mohli svou bezpečnost hledat, jak nám to po dvacet let radil dr. Kramář, musíme svou bezpečnost hledat v co nejužším přimknutí k věci evropské, musíme vyrovnati svůj krok s velkými státy západními, přijmout taktiku, již ony navrhují, nalézti s nimi společného citového a rozumového jmenovatele a nevzbuditi v nich nikdy dojem, že by měly své mladé lidi posílat umírat do pře, kterou my snad lehkomyšlně vyvolali. Náš poměr k Německu není řešitelný radikalismem, poněvadž bychom musili i své spojence přiměti, aby radikalismus náš přijali. Každý z našich kroků musí nyní být evropsky srozumitelný.

Zejména mládež žádáme, aby nevěřila, že sebeovládání je babská vlastnost. Je to naopak vlastnost typicky mužská. Psychologové nesoudí příznivě o organismu, který rozčileně reaguje ihned na každý popud a nedovede si reakci uchovat pro chvíli sobě příznivou. Zejména mužné vlastnosti nepřiznává psychologie takovému nervovému systému. Žijeme v poměrech, kdy musíme počítati na dlouhou dobu a kdy nesmíme býti netrpěliví a nervosní, jestliže se i ukáže taktická potřeba někdy v něčem ustoupit nebo se zdržet něčeho, co bychom, kdyby nebylo ohledů na nebezpečné sousedství, bez rozpaků udělali. Osud národa nerozhodne se ve dnech a týdnech, i postavme rozumné ovládání přítomnosti do služeb budoucnosti. Vždy pamatujme, že tím, co činíme nebo tím, co učiniti se zdržíme, připravujeme možná diplomatickou situaci pro případ války. Je-li někomu zachovávaní a hlásání svornosti nepřijemno, poněvadž jeho nervy si přejí kořeněnější stravy, nezapomínejme, že i národní svornost má cenu v přípravě na válku, která, vypukne-li, na dlouho by rozhodovala o naší národní existenci.

Vidíme na odpůrci: nebije hned, nýbrž snaží si připraviti úder dlouhotrvající taktikou. Sem patří všechny ony německé kampaně proti nám. Jestliže Německo taktikou neopovrhne, zajisté ani my jí nesmíme opovrhovati. Dobrý boxer není ten, kdo stále bije. Polovina boxerského umění je v práci nohou, ve vyhýbání. Snad je možno tímto průměrem mluvití k mládeži, která, nemajíc dosti zkušenosti ani dosti historických vzpomínek, mohla by se nad naším odhodláním k opatrnosti nechápavě ptáti: proč? Musíme jednati tak, aby ke konfliktu s Německem došlo v situaci, kterou si sami zvolíme. Nesmíme dopustiti, aby Hitler, táhna do pole proti nám, mohl se vydávati za bojovníka proti bolševismu nebo za ochránce existence menšin.

Okolnost, že se musíme držet jisté opatrné taktiky, nemůže býti vyvrácena ani tím nepřijemným faktem, že někteří ihned se chystají těžiti z této taktiky pro své stranické cíle a že přivlekli tolik hrnců se svou polévkou, že jimi byl docela zakryt a odstrčen onen původní hrnec, pro který byl oheň rozdělán, ani tím, že někteří si v této taktice počínají s politováníhodnou neobratností. Bývalý ministr Matoušek napsal před krátkou dobou článek, jehož úmyslem snad bylo vyvrátit pověsti o bolševisaci Československa. Zvolil

k tomu ten podivný způsob, že kdekoho z bolševismu obvinil, vyjma sebe ovšem, a spoléhal se snad na to, že v cizině si řeknou, že ten stát je dobře chráněn proti bolševismu, kde je proti němu p. dr. Matoušek; Československo je stát veskrze prolezlý bolševismem, ale budme klidni, dr. Matoušek sám to zadrží. Cizina si to ovšem neřekla, a německé noviny po několik dní přinášely překlad tohoto článku, jež jim dodala německá propaganda, pod titulem: „Pražská vláda lže, tvrdí-li, že v Československu není bolševismu.“ Takoví obránci vzbuzují ovšem více strachu než naděje, neboť zacházejí s puškou tak neobratně, že postřelí spíše přítele než nepřitele. Avšak zneužití myšlenky není ještě schopno myšlenku samu vyhladit.

Když Masaryk ke konci r. 1918 se vracel z ciziny domů, napsal mu na uvítanou básník Karel Toman:

„Vítězi, který vjíždíš do pražských bran,
žehnej Ti svatý Václav a mistr Jan.“

Předpovídal, že národu bude třeba i schopností bojovných i schopnosti chladné úvahy. Nikdy nebylo nám synthesy těchto dvou vlastností tak třeba jako nyní.

F. Peroutka.

poznámky

K případu vyslance Šeby (Z kruhů diplomatických.)

Za osmnáct let existence samostatného státu československého je případ vyslance Šeby prvním, v němž československého diplomata, vysoce postaveného, zmocnila se mezinárodní polemika. Ne snad že by naši diplomaté dosud nebyli vydali žádné literární dílo, nebo že by pro mezinárodní tisk právě československá diplomacie byla soustem nelákavým. Nikoliv! Příčina toho klidu byla hlavně v tom, že naše diplomacie, ač mladá, bez dlouholetých tradic a s počátku i bez praktických zkušeností, vedla si tak dovedně, že ani největší naši odpůrci nenašli, zač by se chytili. Každý z nás, koho ministerstvo do ciziny posílá, je si velmi dobře vědom choulostivé posice, jde do svého úkolu s přesvědčením, že bude pracovat na frontě daleko vysunutě v přední linii, a sbírá opravdu své nejlepší síly, aby dobře obstál. Kariéra znamená u diplomata mnoho — jen u nedokonalého diplomata znamená všechno — a nikdo nechce tuto kariéru pokazit si tím, že by musil své místo opustit ve světle nějakého bengálu. Víme sice dobře, že mnozí z nás nejsou na vyšší situace a požadavků, ale můžeme s dobrým svědomím říci, že většina jde do ciziny s chutí do práce, s dosti důkladnými znalostmi a s touhou tyto znalosti v novém prostředí rozmnožit a dobrou pověst naší republiky hájit a upevňovat. Konáme v této věci službu obrovskou, a není sebechválu, řekneme-li, že to, co naši diplomaté vykonali pro dobré jméno své vlasti a její mezinárodní posici, bude náležet k nejlepším stránkám mládí naší republiky.

Případ vyslance Šeby v tom rozsahu mezinárodním, jakého nabyl a snad ještě nabude, je tedy výjimkou a celkem náhodným důsledkem dnešní situace. Snad jen my, kteří žijeme léta v cizině, ať již přátelské či lhostejné, nebo dokonce chladné, můžeme v pravé intenzitě cítit sílu úderů mezinárodní nepřátelské propagandy, která se na nás již po delší dobu valí. Ve vlasti si naši občané nanejvýše přečtou leckterý ten útok tisku německého, polského, maďarského, italského nebo rothermeerovského, ale my v Berlíně, Vídni, Varšavě, Budapešti, Římě, Londýně atd. tyto útoky cítíme přímo na vlastním těle, známe jejich původ i obsah, bojujeme s nimi nikoliv nějakým tvrdým a pádným slovem — to se v diplomacii dá použít jen zřídka — ale soustavným vysvětlováním, každodenními důkazy a protidůkazy, vědecky, hospodářsky, politicky, literárně, umělecky a společensky, od rána do večera bez úmoru. U nás nesmí vůbec být znám pojem nějakých úředních hodin, a napsal-li list „Morning Post“ 9. února, že naše ministerstvo věcí zahraničních je snad jediné na světě, kde začíná práce již kolem půl osmé hodiny ranní, a diví-li

se všichni zahraniční návštěvníci našich zastupitelských úřadů, jak již brzy a jak ještě pozdě najdou nás při práci, pak pouze tím naznačují kvalitu naší národní povahy a hodnotí spravedlivě kvalitu našeho snažení. Neboť dnes je situace zlá a čas těžký! Zapadla-li práce Šebova právě do této mlýnice mezinárodního hluku a šumu kolem nás a byla-li shledána lehkou právě našimi odpůrci, hledajícími den ze dne novou hůl, již by nás bylo možno bít, pak nesmíme se na to dívat příliš tragicky. Naše posice i zde je dostatečně silná, neboť vyslanec Šeba nenapsal nic, co by mohlo in concreto porušit zájmy státní. Věci z jeho knihy, nad nimiž se pozastávají Poláci a část společnosti rumunské, jsou ve stejných variacích a v ostřejší formě obsaženy ve všech publikacích německých, francouzských, anglických, poněvadž nelze na příklad jinak dedukovati z popisu t. zv. linie Curzonovy, než že by Československo mělo přímou hranici se sovětským Ruskem, a nelze jinak říci, než že ze smlouvy sovětsko-rumunské má v první řadě strach bohatá, luxusná a bez práce žijící společnost rumunská, je-li tomu skutečně tak. Ovšem je pravda, že o těchto věcech se sice může snad mluvit, ale nemusí se o nich psát, zejména, je-li autor vyslancem. V tom tedy je opravdu vina Šebova, že on o věcech, o nichž vrabci štěbetají na střeše, chtěl také psát a vskutku psal. Za normálních okolností byl by se sotva našel někdo v Rumunsku, Polsku a Německu, kdo by česky psanou knihu Šebovu — má přes 600 stran! — byl přečetl a nad ní se rozčiloval. Jen nervosní doba dnešní a různé postranní cíle našly v díle Šebově vhodnou hůl na českého Vaška. Facit ovšem bude, že jednou v dějinách novodobé diplomacie bude zaznamenán případ, jak odešel neočekávaně ze země vyslanec, který pro tuto zemi a pro svou vlast velmi mnoho vykonal, jehož si cenil a vážil panovník země, v níž byl akreditován a v níž ani oposice nebyla jiného smýšlení o osobě vyslancově, než sama vláda a panovník. Československo a Rumunsko spolkně v tomto případě žábu, kterou jim servirovali druzí. Spolknout ji však musí, to již je běh diplomatických zvyklostí. Vyslanec nesmí přijít nikomu do úst, neřku-li do tisku a parlamentu.

Poučení z tohoto případu může být pro nás dvoji: použijme této příležitosti k nápravě všeho ve své zahraniční službě, co dosud není na výši. Naše diplomacie musí být dokonalá, dnes více než kdykoliv jindy. Ač konala dosud svůj úkol s největší obětavostí, elánem a houževnatou plí, přec jen se musí čas od času obrátit a pročistit. Auto, jež ujelo 100.000 km, člověk, jenž dosáhl 50 let, vyžadují generální prohlídky a případných zákroků regeneračních. Provedme revisi našich diplomatických sil po všech stránkách, prohlédneme si pod lupou jak šéfy zastupitelských úřadů, tak i veškeren ostatní aparát. Odstraňme však od této práce předem všechno, co páchne byrokracií a anciennitou a ovšem také, co páchne vlivem sekretariátů politických stran. Dejme ministrově zahraničních věcí a prezidentovi republiky k ruce nevelký a nezávislý poradní aparát, který by tuto revisi provedl v době co nejkratší. V kádru ministerstva zahraničních věcí najde se dostatek diplomatů velmi schopných, kteří mohou zastávat místa šéfů, jejich zástupců i jiných exponovaných sil a nahradit ty, kdo buď pro stáří, nebo pro úbytek tvrdé energie nejsou již plně s to věsti naši diplomatickou činnost na odpovědných místech právě v nynější neobyčejně těžké a svízelné době. Podívejte se jen do statutu II., III. a IV. sekce ministerstva věcí zahraničních a nečiníce mezi nimi žádného rozdílu, vyberte z nich kádr lidí, pomoci nichž bude možno provést rekreaci hlav a údů a tím i celého systému naší diplomacie. Nejedná se při tom o revisi nějaké linie, nýbrž jediné o osvěžení generace.

Druhým poučením pak budíž, aby naše politické strany vládnoucí tiskem, jde-li o naše diplomatické zástupce, ukládaly si určitou rezervu. Je třeba mít na paměti, že jakýmkoliv nevlídným slovem o svém vlastním vyslanci, vždycky a za každých okolností současně očerňujeme a hanobíme svůj vlastní stát. Vyslanec jednou jmenovaný a akreditovaný není pan Šeba, Masaryk, Osuský, Slávik neb Girs, to jest zmocněný ministr a representant státu, tedy československého státu v cizině. Je tisíc možností vyjádřit s ním nespokojenost a po případě jej potrestati, když toho zasluží, aniž by bylo jeho jméno vládně polemikami denního tisku vlastního státu. Vyslanec, zrovna jako hlava státu — ač ovšem v jiné míře! — nemá být předmětem diskuse od okamžiku, kdy odevzdal své pověřovací listiny až do okamžiku, kdy on neb jeho nástupce odevzdá listiny odvolací. Neboť jinak vystavujeme si před celou mezinárodní veřejností vysvědčení nevyhovovanosti. Kárajíce veřejně representanta svého státu v cizině, jako bychom říkali, že ani náš stát nestojí za mnoho. Neboť bylo naší povinností provést před jmenováním přísný výběr, nebo, neukázal-li se výběr zdařilým, vyslanec včas odvolati.

Máme ve své dnešní diplomacii a v tom, co dosud vykonala a denně koná, kapitál, který právě nyní může hráti velmi důležitou roli. Nezetnečujme si tento kapitál sami, naopak snažme se jej udržeti a zvětšiti. Provětrejme své diplomatické kanceláře, po důkladném zkoumání a přísném výběru dejme slovo dalším mladým silám — mladé síly jsou u nás mezi 40 a 50 lety! — a to bez ohledu na byrokratické pořadí a politickou příslušnost, a vyjdeme z dnešní krise daleko snadněji a se zdarem.

Feuchtwanger v Praze

Uznání a obdiv zasluhuje myšlení klidného Československa, které nepřečunuje své odpůrce a nepodceňuje své spojence a které bez výstrelků lásky a nenávisti zachovává klidnou krev, i československý lid, který zná jen jednu horoucí lásku, pramenící z jeho dějin: lásku k svobodě, a jen jednu nenávist, nenávist k nesvobodě. *Lion Feuchtwanger.*

Na své cestě ze Sovětského svazu do jižní Francie, kde byli v emigraci, zastavil se známý německý spisovatel Lion Feuchtwanger v Praze, aby zde proslavil přednášku, kterou již před několika lety přislíbil svým přátelům v Československu. Ještě před svým odjezdem z Moskvy obdržel několik desítek telegramů z různých měst republiky, obsahujících žádosti, aby i u nich prazskou přednášku opakoval. Přijížděl tedy do Československa spisovatel, upřímný demokrat s pocitů sympatie k zemi, kde byla uprostřed fašistického příboje uhájena demokratická práva a kde jeho díla nalezla tolik nadšených čtenářů. Netušil, že jeho návštěva vyvolá v Praze rozpaky úředních míst, a je proto velmi pochopitelné, že byl velmi překvapen zprávou, že jeho přednáška byla policejně zakázána. Jeho údiv byl tím větší, že mnoho dní před svým příjezdem poslal do Prahy text své přednášky, obsahující humorné vyličení vlastního života a ukázky z tvorby dávno do češtiny přeložené a tiskem vydané, který byl úředním místům předložen. Policejní ředitelství vydalo zákaz přednášky bez odůvodnění, a ani nabídka, že budou vynechána ona místa, která by byla shledána závadnými, neměla dosti síly, aby zákaz byl odvolán. Tím bylo jasně naznačeno, že neobsah přednášky, ale osoba přednášejícího je úřadům nevítná. Nechceme rozhodnutí politických úřadů ani kritizovati, ani jim podkládati zlou vůli. Chceme věřiti, že to byly velmi vážné zahraničně-politické důvody, které si vynutily, aby byl u nás umlčen autor světového jména, jehož díla vycházejí v statisícových nákladech v zemích anglosaských a který byl za své návštěvy v Londýně u příležitosti premiéry filmu „Žid Süß“ přijat s tolika sympatiemi všemi vrstvami anglické společnosti a anglickým tiskem. Pouhá skutečnost, že látka dvou z jeho osmi knih je vzata z ovzduší zrodu a uchopení moci německé hakenkreuzerské strany, by těžko dávala důvod k tomu, aby bylo s autorem světového jména zacházeno jako s nevítným politickým agitátorem.

Jestliže jsme zákazem přednášky Liona Feuchtwangera zabránili nepříjemné komplikaci, která snad mohla nastati v přípravách k důležitým zahraničním jednáním, nebo jestliže jsme tímto zákazem vzali vítr s plachet nepřátelské nám propagandě, šfící o nás ve světě pomluvy, jimiž jsme označováni jako zlí kazimírové a protektoři bolševismu, nebyla to oběť zbytečná, což ostatně sám Lion Feuchtwanger v rozmluvě se svými pražskými přáteli rád uznal. Jinou věcí je ovšem jednak způsob, jímž zákaz byl proveden a jiné nepěkné zjevy, jimiž se zde chceme blíže obíratí. Především nemusil být zákaz ten proveden tak stroze. Osobnost Feuchtwangerova a jeho známost ve světě nemohla vyžadovati větší diplomatické obratnosti. Spisovatel mohl býti na příklad prostřednictvím naší legace v Moskvě zdvořile požádán, aby cestu do Československa odložil. Byl by rád vyhověl, tím spíše, že pevně datum jeho přednášky v Praze způsobilo, že přerušil předčasné své jednání v Moskvě, týkající se vydání a zfilmování jeho děl v SSSR. Byl by tím získal více času a uspořil si namáhavou a jeho životu nebezpečnou cestu zfašisovanou střední Evropou a mohl se vrátit do jižní Francie pohodlnou a bezpečnou cestou po lodi z Oděsy do Marseille. Intervence pomocí naší legace v Moskvě byla lehce proveditelná, neboť byl s ní v nepřímém styku prostřednictvím bývalého vyslanec sovětů v Praze p. Arosevova, který mu tlumočil přání našeho zástupce v Moskvě, aby se zúčastnil večera, pořádaného p. Arosevem na počest zájezdu čs. umělců na premiéru „Prodané nevěsty“. Konečně i v Praze mohla býti volena jiná zdvořilejší forma, stačila na příklad žádost, aby přednášku odřekl po tělesnou indisposici, a věc mohla býti vyřízena bez nepříjemného ohlasu v zahraničí. Úřední zákaz přednášky způsobil, že anglické, holandské a jiné zahraniční časopisy volaly Feuchtwangera telefonicky do Prahy, aby se vyslovil o zakazu. Odpovídal stručně: „Dů-

vody mi nejsou známy, nemohu se proto vysloviti, lituji jen, že jsem nebyl včas upozorněn. Byl bych sebe i zemi, se kterou sympatisuji, ušetřil těchto nepříjemností“.

Jiná, daleko bolestnější stránka je chování části našeho tisku. Jedná-li politický úřad s tak populárním spisovatelem komisně, jest toho sice s hlediska mezinárodní prestiže litovati, ale konec konců musíme se s tím smířiti, zejména když přece těsně před odjezdem aspoň telefonicky došlo Feuchtwangera jakés takés vysvětlení. Horší je, že policejní zákaz způsobil, že se dosti značný počet lidí, reprezentujících náš kulturní život, stáhlo opatrně zpět, a že se dokonce našly noviny, a ne všechny pravice, které hosta napadly jako nebezpečného propagátora bolševismu. Za záminku sloužila jim zpráva o projevu Feuchtwangerově o moskevských procesech a o brožuře André Gida, kritizující dnešní režim v Sovětech. Tato skutečnost zasluhuje bližšího posouzení nejen proto, že je třeba vzíti Feuchtwangera v ochranu, ale také proto, že lze na tomto případě dobře demonstrovati, jak my sami se stáváme obětí nepřátelské a partajní propagandy.

Feuchtwanger, jak již bylo řečeno, nejel do Ruska z důvodů politických. Jel tam jako autor v Rusku velmi rozšířených knih, aby projednal otázku zfilmování svých prací. Byl hostem sovětských kulturních organizací, jako mnoho jiných nekomunistických spisovatelů ze západu, i od nás, před tím. Byl přijat Stalinem a byla mu umožněna přítomnost při druhém moskevském procesu s trockisty. Moskevská „Pravda“ si vyžádala interview o jeho dojmech. Jeho projev, otištěný bez jakýchkoli cenzurních škrtů, má všechny znaky statečnosti, vezmeme-li v úvahu, že Feuchtwanger byl vázán povinnostmi hosta a že svůj projev učinil uprostřed sovětským tiskem rozvášněného obyvatelstva. Nezapřel své demokratické přesvědčení, neodsuzoval námitky André Gida en bloc, naopak některé uznal za správné a spravedlivé, zejména výtku Gidovu, že v Sovětech je příliš pěstován osobní kult Stalinův. O moskevském procesu pravil doslova toto: „Pokud se týče psychologie, tu proces ony motivy, pro které obžalování svých činů se dopustili, nám sice ne zcela, ale přece jen z velké části odhalil. Ukázal nám mnoho cest a záhybů, na kterých se títo muži, mnozí původně poctiví a fanatičtí revolucionáři, dostali k tomu, aby výstavbu socialismu ve své zemi všemi prostředky rušili. Zcela jasně ovšem západnímu člověku přičiny toho, čeho se obžalování dopustili, a především poslední důvody jejich chování před soudem, nejsou. Činy většiny z nich opodstatňují rozsudek smrti, ale nadávkami a spíláním, i když se snažíme to vše pochopiti, se nedají títo muži charakterologicky vyříditi.“

Mluvě pak o poměru Stalin—Trocký, netají se tím, že souhlasí se Stalinem. Jeho důvody se však kryjí s přesvědčením velké většiny našich i západních demokratů. Vidí ve Stalinovi přes všechny výhrady reprezentanta onoho směru, který posiluje demokracii v boji proti fašismu a který upřímně podporuje všechny snahy mírové. Ve vítězství trockismu viděl by jen posílení fašistické ofensivy v demokratických zemích.

Čteme-li tento Feuchtwangerův projev v původním znění, shledáváme, že je to něco zcela jiného, než co nám bylo předloženo v našich novinách. Protože anglický tisk přinesl projev Feuchtwangerův v původním neskrýšeném znění, lze nedorozumění u nás vysvětliti takto: buď převzalo naše úřední zpravodajství zprávy o projevu Feuchtwangerově z nepřátelských pramenů, jimž záleželo na tom, Feuchtwangera u nás zdiskreditovati, nebo samo provedlo nedovolené tendenční korektury, anebo sovětské úřední zpravodajství samo pustilo z necensurovaného projevu v „Pravdě“ jen to, co se mu v boji s trockismem hodilo a naše zpravodajství to rozšířilo. Ať tak či onak, není to zrovna pro naše zpravodajství a pro náš tisk lichotivé zjištění, že nikdo u nás nečte pozorně sovětský a jiný tisk a spoléhá se pouze na to, co se mu předloží v úředních oficiálních výtažcích toho kterého státu. Tak se ovšem může naše veřejné mínění lehce státi obětí usměrněné a do obudnosti rozrostlé propagandy zprava i zleva. V případě Feuchtwangerově se to stalo. V Sovětech byli návštěvou jiní vynikající spisovatelé, na příklad Wells, a nikdo je proto, že se o jednotlivých zařízeních v SSSR vyslovili kladně, neobviňoval z bolševických rejdů. Tehdy ovšem svět neaportoval tak poslušně výplody páně Goebbelsovy a sovětský režim neměl ve světě tak nebezpečného odpůrce, jakým je Trocký, k jehož potření je Sovětům dnes každý prostředek dobrý. Budiž česká žurnalistika případem Liona Feuchtwangera poučena v této těžké době, že je třeba více samostatnosti a osobní statečnosti. Je smutným zjevem, že se příliš přidržuje sukně oficiálních míst a stává se tak třtinou, naklánějící se po větru, který právě táhne. Oficiální politik, který v zájmu státu musí v té či oné chvíli po způsobu svatého Petra zapířiti svého Krista, nalezne rozhrěšení. Novinář, který podle konjunktury jednou

jede do Ruska a tam i doma rozplývá se v samé chvále, chodí na sovětskou legaci popíjet vodku a ochutnávat kaviár, a po druhé, opět podle konjunktury, se vyhýbá, anebo dokonce útočí na muže, který je ve svých projevech sympatií k SSSR. reser-vovanější než byl kdysi on, není žádným novinářem. Na štěstí je charakter národa našeho lepší než tyto novinářské oběznice.

Red.

Kde se komunistovi žije nejlépe

„Není pochybnosti, že nejpohodlnější místo pro život komu-nisty není Rusko, nýbrž Anglie. V chladném, tvrdém a krutém ovzduší kapitalistického státu jemnější odstíny komunistické pravověrnosti mnoho neznamenají a komunista se může hlásit ke každé odrůdě kaciřství, v níž se mu zalíbí, aniž je postaven ke zdi a zastřelen pro svůj omyl. Má-li možnost opatřit si přenosnou tribunu, může svou věc hájit třeba u Mramorového oblouku, aby to slyšel celý svět. Má-li potřebné peníze, může kandidovat do kteréhokoli zastupitelstva chce. Má-li to štěstí, že byl zvolen, může svým názorům dávat průchod v poslanecké sněmovně, jsa při tom jen málo přerušován anebo vůbec nepřerušován, a dostane se pravděpodobně častěji k slovu než reakcionářský poslanec na opačném křídle sněmovny. Má-li to neštěstí, že se dostane do rukou policii, prožije nepříjemné chvíle, ale nebude vězněn šest měsíců bez výslechu a nepřejde k soudu s úplným doznáním k ohavným a bláznovským zločinům v kapse. Chtějí-li si naši mladí komunisté počínat rozumně a obezřele, budou nepochybně obdivovat Rusko, psát o Rusku a hájit Rusko jakožto vzorný stát — ale zůstanou při tom dále v Anglii, kde jsou bezpečni.“

(„The Economist“)

Universitní autonomie na pražské německé fakultě lékařské

Universitu i její části — fakulty — spravují profesorská kollegia; ta jsou tvořena řádnými profesory a několika mimo-řádnými, jejich počet však nesmí dosáhnouti více než polovinu počtu řádných profesorů. Hlavním úkolem sborů, vedle péče o vědecké badání a vyučování, jest výchova vědeckého dorostu a návrhy na jmenování učitelských sil od docentů až po řádné profesory — přednosty vědeckých ústavů.

Jest zřejmo, že výběr dorostu má a musí se díti jen dle vě-decké schopnosti a vykonané práce. V tom jest vlastní autono-mie vysokých škol, a každý zásah do tohoto starého a věcně odůvodněného práva zejména činiteli, stojícími mimo vědeckou činnost, byl by na újmu vědecké práce.

Zkušenosti posledních let ukázaly, že zmíněné zásady trpí často újmu a to právě se strany těch, kdož pod heslem těchto zásad brání autonomii vysokých škol, bijíce se v prsa a volajíce po svobodě vědeckého badání. Pražská německá universita má tu pochybnou zásluhu, že jest takřka vzorem, jak nedbatí zá-sad pravé autonomie vysokých škol, jak nedbatí jen kvalifi-kace při stejných ostatních podmínkách.

Profesorské kolegium pražské německé lékařské fakulty si počíná tak, jako by autonomie vysokých škol znamenala auto-nomii řádných profesorů — mimořádní jsou ve sboru v bez-významně menšině —, nebo spíše autonomii vůdcovské sku-piny ordinářů. Zneužívajíce universitní autonomie, stali se ko-optační společností, která kooptuje nikoliv dle kvalifikace a dle zásad demokratického státu, jehož jsou úředníky, nýbrž dle zásad vedoucí skupiny ordinářů. První otázkou ovšem jest, jakého jest kandidát původu, jako v Reichu. Rasové hledisko rozhoduje. Na této pravdě nezmění nic ani poukazy na okol-nost, že členové vůdcovské skupiny sami habilitují asistenty-židy. Od docenta k řádnému profesoru jest ovšem ještě trnitá cesta, a pak je nutno některé počiny také vhodně maskovat. Touto maskou se však nedejme mýlit! Jsou ještě jiné pohnut-ky, které nutí k rasovému ústupkům při habilitacích: Tak spiritus rector vůdcovské skupiny (viz články Spectatora v „Münchener medizinische Wochenschrift“ o poměrech na čs. vysokých školách) habilituje také židovské asistenty, nezapo-mínejme však, že zámožné pražské židovstvo reprezentuje velmi výnosnou klientelu, a tu je nutno v zájmu prakse bala-mutit. Jest mně jen nepochopitelné, že pražské židovstvo dosud neprohlédlo, nebo prohlédlo-li, že si dává libit takové kopance. Ale děje se více věcí, skoro nepochopitelných ve sboru ordinářů německé lékařské fakulty, jež se skládá většinou z pánů, je-jichž kolébka nestála v Československu. Je dojista s podivem, že vůdcovská skupina jest s to, aby ostatní tak terorizovala. Ale i to se dá vysvětlit, jde tu eventuálně o prospěch synů-mediků, o kariéru synů — mladých lékařů, o obchodní spojení s Německem, nebo o vlastní osobní zájmy: úřad děkana, rek-tora a j. Nestačí-li to, pohrozí se demonstracemi studentů, kteří se přizvou odjinud, třeba z kruhů nestudentských. Sbor

ordinářů má také své „Paradejuden“, na něž může ukázati, tak jeden z nich na příklad nehabilituje v duchu hesel z Reichu vůbec židy. Ale nejde jen o židy, jde i o ony arijské asistenty, docenty a mimořádné profesory, kteří jsou loyální ke státu nejen svými činy, nýbrž i citěním.

To jest jen část ilustrací k t. zv. vysokoškolské autonomii na německé lékařské fakultě, která se praktikuje tak, že většina vysokoškolských učitelů, kteří jsou domácího původu, jest bezmocna proti několika ordinářům, kteří byli povoláni z ciziny. Tu by pomohla jedině odvaha a té, jak se zdá, se nedostává těm v učitelském tělesu, kteří smýšlejí demokratičticky. Ty jest třeba podpořit proti teroru. Příležitost tu jest: Čtyři stolice na německé lékařské fakultě jsou vakantní, mini-sterstvo školství má možnost a povinnost posílit element demo-kratický.

Medicus.

Dva dělají totéž

Poslanec SdP Rudolf Sandner píše:

„Věříme, že máme právo jasně žádati německé vládní strany, aby uveřejněním pamětního spisu, který odevzdaly předsedovi vlády, informovaly sudetské Němectvo o tom, v jaké rozsahu a podle jakého hlediska »rozvinuly sudeto-německý problém.«“

Poslanec Národního sjednocení napsal v „Národních listech“:

„Při věci tak závažné, považujeme přímo za katego-rický imperativ uveřejnění požadavků nejen koalicičních Němců, nýbrž i henleinovců. Chceme vědět, co chce dru-hý, abychom mohli říci, co chceme zase my. Nebo mohou v Československé republice klásti požadavky jen státní menšina, kdežto vláda většiny nechává požadavky svého národa bez povšimnutí?“

Poslanec Henleinovy strany i poslanec Národního sjedno-čení shodují se v tom, že požadavky německých vládních stran mají být uveřejněny. SdP by pak říkala: Hle, jak málo žádají německé vládní strany! Prodávají národ za mísu čochovice! A Národní sjednocení by křičelo: hle, jak ta vláda ustupuje před Němci, jak vše dává Němcům a nic Čechům! SdP by křičela: Hle, jak málo žádají aktivisté! A Národní sjednocení by volalo: Jak málo vláda dává Němcům!

Dvě nacionální strany dělají totéž. Chtějí, aby česko-ně-mecké jednání bylo přeneseno na ulici. Zdá se, že obě strany cítí, že by přišly o největší část své politické agitace, kdyby se Češi a Němci slušně dohodli.

V. Gutwirth.

Doba je vážná . . .

Doba je vážná: Co tedy máme dělat? Doba je vážná a spi-sovatel myslí na své štěně. Doba je vážná a každý z nás má své zájmy, záliby; máme jich nechat proto, že doba je vážná? A co máme dělat? Máme si nasadit tvrdý obličej a jít s ním životem? Máme chodit životem s čelem, na kterém je na-psáno: doba je vážná? Anebo: není důležité právě ve váž-ných dobách býti klidný, t. j. jít klidně životem, jak jsme si zvykli v denním svém životě? Mají lyrikové předsedlat a psátí tvrdě, bojovně básně? Mají feuilletonisté opustiti místo pod čarou a psátí tvrdě úvodníky?

O tom, že doba je vážná, čteme velmi často v našem tisku. Ale právě v tomto tisku jest velmi málo skutečného vědomí, že doba jest vážná. Kdo tu a tam zajede na venkov, pozná, jak roste na venkově averse proti Praze. Proti Praze poli-tické i jiné. Tato averse roste z toho, že Praha, většina jejího tisku, její politiky si vyřizuje svoje spory takovým způso-bem, že venkovský člověk rozumí jen každé druhé větě. Praž-ská politika je především její orgán — stranická žurnalisti-ka — žije bez skutečného kontaktu s tím, co se myslí, cítí, žije v celé republice. Názory na venkově, ve venkovských městech, mezi venkovskou inteligencí — poměrně — jsou lepší, než v Praze. Praha žije uzavřeně. Její noviny volají: doba je vážná, ale málodky v jejich sloupcích skutečně čteme články, které svojí malicherností, nešřivostí byly by do-kladem toho, že si skutečně uvědomují vážnost doby. V. G.

Ohavný civilista

Nastalo nové dělení. Rozhoduje už nejen politická přísluš-nost, náboženství, světový názor, umělecký sklon, sportovní fanouškovství nebo některé jiné význačné či nevýznačné ozna-čení, které leckdy tak velmi rozlišuje navenek si podobné občany. Je ještě jedna věc nejen důležitá, ale zdá se, že ještě důležitější. To jest, bylo-li nad nimi kdysi vyřčeno slovo: „schopen“ nebo „neschopen“. Ti první jsou „chlapi“ vyvolení a předurčení k tomu, aby jednou národu zachránili budoucnost.

Ti druzí, to jsou mužové, lze-li je tak vůbec nazvat, hodnot nevalných, pro bytí nebo nebytí tohoto státu nevýznamní, citlivkové a zbabělci, zkrátka „zahrádkáři“. Tak usoudil poetický a lékařský voják a zdá se, že jeho hlas byl slyšen a leckde došel i souhlasu.

Je však tak nejisté mluvit o tom, co teprve bude. Vždyť to nakonec nebude situace tak nová. A je dost možné, že ne starší než dvě desetiletí. A jak to bylo tehdy?

Byli to opravdu jenom muži, kteří prodělali úplnou vojenskou výchovu, kteří rozhodovali o výsledku světové války? Lidé na místech nejdůležitějších i málo významných? Byli to jen oni, kteří osvědčili odvahu, vytrvalost, statečnost a kde kterou z vojáckých ctností? A co ty statisíce neznámých? Jsou ti z nich, kterým bylo určeno vrátit se, přes to vše poznamenání znamením, které tak spolehlivě větrí nos básníka, vojáka i lékaře v jedné osobě? Kolik z nich asi před tím, než to tehdy začlo, nemělo ponětí, jak se chodí v komisních botách, a kolik z nich nevědouc hřešilo, když zalávali před stavením levanduli či resedu, nebo za oknem pelargonie a fuchsie? A neukázalo se leckdy, že i mezi vojenskými hvězdami nebyla zlatá každá jen proto, že se třpytila?

Armáda má jistě právo na vážnost a uznání se strany občanů. Dostalo se jí také u nás mnoho důkazů, že má oboje. Opláceti však toto uznání a porozumění prezíráním a odsuzováním bylo by nesprávné.

Je to výhradně těch osmnáct měsíců či dva roky, které utvoří ducha budoucího obránce státu? Jistě ne. Je to sebevědomé přehlížení školy, učitelů i profesorů, rodinné i sokolské výchovy a tolika jiných složek.

Zdá se tedy, že z tohoto dělení nebude nic. *Karel Beran.*

Mladí o té chlapkosti

Nemluvím jménem malé části mládeže, řeknu-li, že nás, mladé, mrzí ona stálá neshoda mezi vojáky a Karlem Čapkem. Psalo se o nutnosti jiné literatury, o zákopech, atd. Do zákopů půjdou především mladí (a zdůrazňuji tu hned, že půjdeme rádi, protože dobře víme, co a proč budeme bránit), nově, t. zv. chlapecké knihy by měly vychovávat zase jenom nás, takže se nás celý spor dotýká.

Máme rádi Čapka a mrzí nás, vyčítá-li se mu nemůžnost a rozevlátost jeho postav. František Langer v „Důstojnických listech“ ukázal, že tomu není zcela tak a že Čapkovou životní dílo neudí ochablosti. Chci jen podotknout, že nelze na muže Čapkovy povahy a doby žádat, aby byl novým Jiráskem. Čapek je geniálně mnohostranný ve svém pohledu do člověka a jeho života a právě jeho dílo umožňuje nám mladým lepší poznání lidského nitra a tím i cestu k vybudování pevnější osobnosti. Od pochyb, vad a problémů osob jeho románů (a jeho doby) vede nás jeho víra v člověka a oslava životní bohatosti k naší nové jistotě, novému kladu. Nepřekáží tím vůbec naší brannosti, k níž jsme také nedošli na povel, nýbrž vnitřním vyhraněním víry v demokracii a v samostatnost našeho státu, jehož obrana je velké většině mladých samozřejmou a čestnou povinností. Žádné dobré české umění nepodlamuje naši morálku, ani když se přímo nezabývá „chlapkostí“. Pro nás je v něm jazyk, život, myšlenky a práce našeho národa, hodnoty, o nichž bez dalšího prostě víme, že je chceme obětavě chránit. Četl jsem současně „Obyčejný život“ a „Úkoly naší obrany“ a ani trochu ve mně nevznikl konflikt. Obě knihy jsou svým způsobem krásné, každá z nich se jen zabývá jinou stránkou života, ale obě kotví hluboko v naší národní a státní skutečnosti.

Ano, do jisté míry potřebujeme pro ty slabší a váhající díla, jež by pevně vyslovila růst nové síly a odvahy v novém nebezpečí. Knihy, které by ukázaly pevnost a hrdost českého muže; ty knihy vzniknou, doba je musí přinést, a Čapek a jiní spisovatelé nebudou při tom překonáni, ani zbyteční. Jejich umění bude východiskem, jak již se v literatuře navazuje. Aby Jirásek mohl napsat své romány, musilo být před ním tolik spisovatelů a historiků! Čapková víra v lidstok a boj v demokracii budou úrodným semenem právě tak, jako přesné a čisté vývodky knih plk. gšt. Moravce, který dovedl tak krásně spojit ideu demokratického státu s myšlenkou vojenské zdatnosti.

Je nutno mít se na pozoru při vytyčování hesla „chlapkosti“. Je u nás řada pisálků, kteří z pouhé závislosti k Čapkovu jsou ochotni tropit šaškovský hluk s bubnem „chlapecké literatury“ a páchat křivě podle vzorů (jak už to náš „nationalismus“ vše podle dovozu dělá) velkohubě a nejspíše militaristické literatury Němců a Italů. Bylo by jen o jeden zdiskreditovaný podnět víc. Víím, že tak to plk. gšt. Moravec nemyslel, vždyť sám napsal, že náš člověk „nesnese vzlet-

né fráze, které dovedou rozechvít Němce a podmaňovat Italy“. Ty fráze a bubenická literatura, to je často přiznávání pocitu méněcennosti, to nevychová muže, nýbrž nafoukané a dresurované, často surové zdánlivé „chlapy“, kteří se ve vrcholné tísní zhroutí. Statečnost českého člověka je jiná, a mám zato, že průhled do nebezpečí, do obtíží, vlastních slabostí a nedostatků všeho je také dobrou přípravou pro to nejtěžší. Ujasnit si to a přikročit k překonání. Dobré umění pomáhá člověku ujasnit si sebe i život. Tím přispívá brannosti.

Vážíme si Karla Čapka i plukovníka Moravce pro mnoho jejich myšlenek a zásluh. Vždyť dobří vojáci nás utvrzují ve víře, že lze vlast ubránit, a dobří duševní pracovníci nás utvrzují ve víře, že to, co budeme bránit, stojí za to, aby bráněno bylo. A s tou vírou nám opravdu nebude těžko jít i do zákopů. *Jaroslav Kolda.*

Zahyneme na byrokracii?

Poslední lednová sobota byla ve znamení stěhování Prahy na Krkonoše. Že využije nezvykle dlouhých pololetních prázdnin kdekdo, o tom nebylo třeba pochybovat. Leč ke každému ráji možno se dostat jen cestou trnitou, a o tu se postaralo ministerstvo železnic. Pravíme-li ministerstvo a nikoli dopravní úřad Wilsonova nádraží, pak k tomu máme několikrát závažný důvod. ČSD. mají v zimě, kdy jsou silnice zaváty a kdy náledí je zejména pro nezkušené jezdce dostatečným důvodem k tomu, aby nechal auto doma, fakticky dopravní monopol.

Nebudeme zde opakovat to, co sytými barvami vylíčeno, přečtli jste si ve svém denním žurnále nebo — a pak vás hluboce litujeme — zažili jste na vlastní kůži. Není třeba jít zde do podrobností, protože to, co se dalo poslední lednovou sobotu na Wilsonově nádraží, bylo jen několikátou reprisou úspěšné tragikomedie, jež se provozuje již po několik let na Wilsonově nádraží vždy před vánocemi a nyní tedy na všeobecnou žádost opakovalo se také před prázdninami pololetními. Chaos, nepřipravenost, nedostatek vozů, bezhlavě nahrnutí celého dopravního nárazu na přetížené nádraží ve středu města, nedostatek jakékoli evidence o počtu vydaných lístků... to už je tak pravidelné, že máme důvod pozastavit se nad tím.

Jak bude vypadat toto ministerstvo, které nezvládne ani zcela normální nárazovou dopravu, na kterou má možnost několik neděl předem se připravit, jejíž rozsah si může naprosto přesně (vydáním číslování místenek) zjistit, až bude jeho úkolem zdolat zcela nepředvídané úkoly nárazové dopravy, kdy chaos bude zvýšen ještě poruchami na trati? Ano, uhodli jste, máme na mysli náhlou mobilisaci.

Teorie o úspěchu náhlého přepadu byla už tolikrát probírána, že se jí stydíme opakovat. Vidíme-li však, jak veškeré úsilí našeho souseda je namířeno k zvýšení rychlosti armády, jak se celá motorisace staví do jejich služeb, jak se budují obrovské nástupní silnice, podzemní letiště s tankovými stanicemi, jak horečné tempo je udáváno továrnám, vyrábějícím bojová vozidla, nemůžeme pochybovat o tom, že se taktika německé armády od plánu Schlieffenova a od přepadu Belgie do dnešního dne v podstatě nezměnila. Spíše naopak: neúspěch v Belgii, který fakticky rozhodl světovou válku hned v prvních třech nedělích, podnítil německou taktiku k tomu, aby ještě zvýšila svoje úsilí při budování nárazové rychlosti a průraznosti nástupu. Rozhodně se domníváme, že s těmito momenty třeba počítat.

Jak se s nimi u nás počítá? Snad někdo namítne, že nemůžeme srovnávat sobotní vybavení několika sportovních vlaků s mobilisací. Jistě že ne. Ale srovnáme jen organizaci jiných podobných podniků v Německu s organizací u nás. Podívejme se na organizaci dopravy v Berlíně v době Olympiady, srovnáme organizaci dopravy na lipském veletrhu nebo berlinském autosalonu. Jistě, že mají naše železnice do podrobnosti vypracované mobilizační předpisy pro ten či onen případ. O tom nikdo nepochybuje. Jenomže po sobotě, která opakovala smutné představení z minulých let, pochybujeme velmi vážně o tom, že by ministerstvo železnic se svými podřízenými orgány bylo s to zdolat úkoly mimořádné, okolnosti, které do předem vypracovaných schémat vnesou zmatek. Dnes se na příklad vymlouvají železniční úřady, že napadlo trochu sněhu, a že vagony, které měly být včas přistaveny, přijely pozdě. Dejme tomu tedy, že napadne trochu sněhu právě v tom okamžiku, kdy budeme nuceni se bránit. Dejme

Detail k zjednodušení veřejné správy

však tomu, že někdo vyhodí do povětří smíchovský železniční most a zasype ústí vinohradského tunelu. Na to přece stačí dvě dobře mířené bomby, které obstará jedno jediné bombardovací letadlo. Co bude dělat ministerstvo železnic potom?

Máme celkem obstojný byrokratický aparát. Tento aparát nám stačí na slušné — nikoli stoprocentní — z dolání normálních úkolů. Také naše železnice mají slušný byrokratický aparát, který se stará o to, aby vlaky nejezdily s příliš velkým zpožděním, aby byly vytápěny, aby čistota vagonů neklesla pod balkánský průměr a aby lidé dávali přednost dopravě na železnici před dopravou automobilovou. Jenom že to vše nestačí v dobách mimořádných, a zdá se, že dokud nevyjde vládní nařízení, kterým se úřadům dá na vědomost, že zijeme dnes v dobách mimořádných, nevezme to naše administrativa na vědomí. Ministerstvo železnic neslevilo dosud ani iota ze své persekuce živnostenské i závodové dopravy nákladními auty, z pronásledování autobusů — prostě z toho jednoduchého důvodu, že se stále ještě ve své setrvačnosti domnívá, že nejvyšším zákonem republiky je dnes vyrovnání železničního rozpočtu, a nechápe, že nám bude rozpočtová rovnováha přamálo platná, nebudeme-li s to dopravit armádu s největší rychlostí proti nepříteli.

Na omluvu železničních byrokratů nutno však říci, že nečiní výjimku, nýbrž zapadají svojí mentalitou zcela do rámce naší byrokracie, a to ať finanční či vojenské nebo kterékoli jiné. Také finanční správa myslí jen ve dvou rozměrech státního rozpočtu, a myslí při tom špatně. Dovoluje objednávat vojenské správě nákladní automobily, místo aby zrušením veškerých dopravních daní a připuštěním úplných odpisů (jako to dělají Němci) a přímými subwencemi podpořila nákup těžkých nákladních aut soukromníkům. Přišlo by to levněji než přímý nákup vozů a při tom by majetníci nákladních aut vozy udržovali, zatím co vojenské vozy budou rezivět ve skladištích. V této době je třeba, aby se pracovalo s plnou intenzitou, aby se využilo všech možností. Na to také jistě vojenská správa naléhá. K tomu ostatně máme zde nový branný zákon, který dává vojákům značná práva v průmyslu, sloužícímu vojenským potřebám.

Ale máme také zákon o osmihodinné pracovní době, který dovoluje po předchozím schválení práci přes čas jen dvě hodiny denně a zakazuje jakoukoli práci nedělní. Nesporně znamenitý zákon a právem se jím chlubíme před cizinou. Jenomže opět se zapomíná, že zákon dobrý v dobách normálních, může být prašpatný v dobách mimořádných. Mají-li továrny vyhověť svým povinnostem — a prosíme, abyste si uvědomili, že na tom nakonec bude záviset odpověď na otázku, zda uhájíme svoji samostatnost či nikoli — musí pracovat tak, jak jim vůbec dovoluje čas a jejich výrobní prostředky. Tedy i přes čas a třeba i v neděli. Řeknete, že lépe, než pracovat přes čas je, vzít větší počet dělníků. Uvědomujete si, že práce přes čas je dražší než práce v normální pracovní době? Domníváte se snad, že průmyslové závody jsou tak altruistické, že raději platí vyšší přesčasovou mzdu, než aby přijaly dělnictvo za nižší mzdu normální? Jistěže nikoli. Pracují-li přes čas nebo pracují-li dokonce za značně vyšších podmínek platových i v neděli, mají pro to asi nejvážnější důvody. Je to nedostatek kvalifikovaných sil. K odborné práci nelze dáti dělníka, který dosud jen kopal hlinu nebo podával cihly na stavbě. Pro speciální úkony je třeba speciálně zapracovaného dělnictva. Muž, pracující na obrábění jedné součástky, nemůže být zpravidla nahrazen jiným mužem, třeba i dobře školeným, leda za cenu velkých ztrát časových a mnohdy i při risku zkažení celé věci.

Dnes stojí proti sobě dva zcela odlišné světy. Na jedné straně svět byrokracie, dovolávající se zákonných předpisů a pravidel, na druhé straně svět skutečnosti, které jsou silnější, než aby bylo možno obléci je do této kazajky. Přirozeně, že třeba varovat před libovolným porušováním zákonů. Začneme-li s tím jednou, nevíme dobře, kde skončíme. Diktatury mají zde snažší úkol než demokracie. Varujme se však toho, aby demokracie zahynuly na nepružnost! Pro mimořádné doby je třeba dáti mimořádné zákony. Projděme rychle, dokud je čas, ustanovení, jimiž jsme se mohli řídit v dobách hlubokého míru, ale která nás brzdí v době přípravy pro obranu vlasti.

A posuzujme věci podle jejich skutečných hodnot, varujme se politikaření. Bohužel, za každou akci, kterou rozumný člověk nechápe, vezí politická partaj.

Fr. Janík.

Tisk číslo 284 senátu Národního shromáždění RČS. r. 1936 obsahuje mezi jiným interpelaci senátora Pfrognera (a 11 dalších senátorů) na ministra železnic stran neoprávněného obohacování státní dráhy přeplácením jízdenek II. třídy na trati Praha—Český Krumlov. Stručný obsah věci: Na trati Č. Budějovice—Č. Krumlov jezdí vlaky parní, které mají I. a II. třídu, a vlaky motorové, které mají jen III. třídu. Jestliže cestující II. třídy z Prahy nechce v Č. Budějovicích čekat na vlak parní a použije nejbližšího vlaku motorového, musí jet ve III. třídě. Při tom však, dá-li si jízdu ve III. třídě potvrdit průvodcím, může reklamovat u ředitelství drah přeplácení rozdílu, který se mu také vrátí.

Panu senátorovi se však tato úřední cesta zdá zdlouhavá a žádá, aby cestující dostal přeplatek bez formalit hned po skončení jízdy v konečné stanici. Je nutno si uvědomit, 1. že jde o případ velmi řídký (II. třídy užívá u nás jen asi 10% cestujících). 2. kterému se dá lehce předejít (nahlédnutím do jízdního řádu, kde je vyznačeno, které vozové třídy vlak má). 3. že celý rozdíl činí pouhých 2.30 Kč (jízdné II. třídy Praha—Č. Krumlov stojí 64.— Kč, jízdné III. třídy s příplatkem na II. třídu do Č. Budějovic 61.70 Kč), 4. že v celku jde jen o otázku provedení (vyřízení reklamace již na stanici místo u ředitelství), nikoli o věc zásadní (o nároku na návratek není sporu). Stačilo by tedy pouhé upozornění příslušného ředitelství, nebo ministerstva železnic. Místo toho však se podává interpelace. To znamená, že předsednictvo senátu, administrativní aparát senátu, ministr železnic, presidium ministerstva železnic, příslušný odbor ministerstva železnic a ředitelství státních drah musí se věcí zabývat, založit vždy svůj vlastní spis, psát vota a koncepty, vyhotovovat čistopisy a protokolovat všechno ve svých exhibitech. Co úředníkům je tu zúčastněno, co pracovních hodin promárněno! A to všechno — pro 2.30 Kč.

A pak se u nás mluví o zjednodušení veřejné správy. R.

Umí stát podnikat?

Na tuto otázku většina odpoví: ne, stát neumí podnikat. Odpoví tak proto, že léta letoucí čtou: stát neumí podnikat. Stejně tak čteme: obec neumí podnikat. Nelze žádati od podnikatele, aby chválil svého konkurenta; proto t. zv. soukromé podnikání vidí kus své činnosti v dokazování, že stát neumí podnikat.

Podívejme se však do svého denního života: pošta, státní podnik, nám doručí velmi rychle a velmi svědomitě dopis do vzdálené části Velké Prahy za 60 h; do Bratislavy nebo na Podkarpatskou Rus jej doručí za 1 Kč. To není jistě drahé. Za 1 Kč, ba i za 50 h si můžeme telefonem (to je státní podnik) — vyřídit záležitost na druhém konci Velké Prahy. To jest velmi pohodlné a není to jistě drahé. Za 10 Kč měsíčně (což jest méně než předplatné za deník) můžeme poslouchati od rána do večera státní rozhlas. Jeho program můžeme kritizovati; ale rozhlasový poplatek — to musíme uznati — jest nízký. A obecní podniky? Za 1.20 Kč můžeme jeti elektrikou přes celou Prahu. Dělníci a drobní zaměstnanci jedou za 1.20 Kč do povolání a zpět. Elektrické světlo nám v domácnostech neselhává a není poměrně drahé. Podobně s vodárnou vycházíme dobře. Prostě: nelze jen tak tvrditi, že stát nebo jiné veřejnoprávní svazky by nedovedly podnikat. Nebo aspoň: nelze tvrditi jen tak, že by tak zvané soukromé podnikání dovedlo sloužiti a prospívati jednotlivcům lépe, než podnikání státní.

Slyšíme často: bylo by dobře to dát Bařovi. I proti Bařovu systému možno míti námitky; ale půjde-li o Bařu podnikatele, nutno uznati jeho pracovitost, iniciativu, podnikatelskou sílu. Ale bylo by dobře, aby naše soukromé podnikání nezůstávalo jen při chvále Bařa, nýbrž aby se také trochu jeho příkladem řídilo. Bařa se dovede letadlem vypraviti do světa, aby zajistil podniku práci. V mnohých našich závodech neshánějí práci podnikatelé, ale dělnické závodní výbory, které intervenují po ministerstvech, aby podnik měl trochu práce. Naše soukromé podnikání, které volá často: stát neumí podnikat, dovede také často volat: stá te, pomoz nám!

Jisto je, že státní podnikání má mnoho vad. Ale pro tyto vady nebylo by dobře pochybovati o tom, že státní podnikání, zbavené vlivů politických, zbavené byrokratického jednání, může sloužiti prospěchu jednotlivcům i celku stejně (ne-li lépe) jako podnikání soukromé. Nebylo by dobře, kdybychom se stali

jen tak zajatel toho: stát neumí podnikat. I stát by dovedl podnikat, a bude dobře, postarají-li se ti, kteří za státní podnikání odpovídají, aby bylo odstraněno z něho vše, co jest tomuto podnikání v cestě.

V. G.

politika

Ivo Ducháček:

Naši přátelé a nepřátelé ve Francii

Mluvit o francouzském přátelství a sympatiích k Československu, mluvit o nich podle pravdy a nelhat, francouzské pochybnosti o nás nezamlčovat a lásku k nám nezveličovat, to byl možná ještě před rokem námět ožehavější než letos. Aníž chceme dráždit pravici a aníž zároveň chceme vzbuzovat optimismus, můžeme dnes říci, že sympatie k nám nesporně rostou od příchodu lidové fronty, která je předem ve svém celku nám velmi přátelsky nakloněná jako demokraciím světa (Anglie, USA), a od některých nových událostí v mezinárodní politice (na př. protičeská kampaň v Německu, která pro náš korektní postup nám více prospěla, než si snad myslíme).

Přátelé nejspolehlivější: socialisté a radikálové.

To je dnes skoro polovina francouzského národa. Ve sněmovně představují tyto dvě skupiny většinu z celkového počtu, tvoří totiž majoritu 318 poslanců z 618 poslanců. Přátelství socialistů a radikálů je také nejúplnější: věří v nás, v naši demokracii, v náš pokrok a v naši odolnost proti všem autoritativním pokusům. Věří v naši spravedlnost, v naši souvislost se západem, věří, že zůstaneme — jak říkají Francouzi — zemí Masarykovou a Benešovou. Blum, Herriot a Boncour — abychom vyslovili jména aspoň některých — jsou zárukou, že se tato víra osvědčuje v praxi a v účinné starosti, aby naše poslání ve střední Evropě se mohlo dovést v bezpečnosti. Blízká budoucnost nám ukáže, že starost o naši bezpečnost za Blumovy vlády není prázdným slovem. Pokud budeme demokracií — to jest sami sobě — věrni, nedovedu si představit, že by nás tito přátelé opustili.

Komunisté — přátelé nejméně spolehliví.

Postoj francouzských komunistů k nám dal by se vyjádřit jedinou větou: Jsou, byli a budou k nám takoví, jaká k nám chtěla, chce a bude chtít být Moskva. Proto ve svém nitru pociťují k nám komunisté naprostou lhostejnost; jakousi antipatii tehdy, když zabráníme, aby u nás promluvil francouzský komunist — a křiklavou sympatií tehdy, přijde-li rozkaz shůry. Proto by se jejich dnešní medové přátelství rozplynulo jako pára, kdyby

a) přestal existovat pakt francouzsko-rusko-československý,

b) přestalo nepřátelství mezi Třetí říší a Německem nebo kdyby hitlerismus zmizel z Německa a tím jejich strach z Hitlera.

Poněvadž však nic z toho se na dlouhou dobu nedá očekávat, nelze zatím očekávat ani nějakou změnu

v sympatiích francouzských komunistů k Československu. Ale s touto změnou nutno pro některý den aspoň počítat a pak budeme svědky báječného kotrmelce, kdy se přestane v „Humanité“ psát o pokrokovém a demokratickém Československu a začne se psát jako kdysi o zpátečnickém, sverepém a polofašistickém Československu. Nedivme se: jestliže československá demokracie dovedla převést československou sekci III. internacionály ke skoro-bezvýznamnosti, nemůže nás francouzská sekce těžce Internacionály laskat a poklepávat po rameni se slovy: Dobře jste to udělali!

Trvalé sympatie skupin politického středu.

Ve sněmovně se tyto skupiny jmenují přerůzně: Demokratická aliance, Lidoví demokraté, Republikánský střed, Republikáni levice (ve skutečnosti je to strana nejpravějšího středu), Nezávislá levice (ve skutečnosti nezávislá pravice), Republikáni středu atd. Mimo parlament se nejmenují nijak: jsou tu ti páni Duvalové a Durandové, kteří jsou především: živnostník, zemědělec a obchodník a kteří jednou za čtyři roky jdou k urně říci, že nechtějí žádnou diktaturu, že se jim Francie tak, jak je, docela líbí, jenom kdyby tak byly menší daně a větší obrat. Tento politický střed ztratil snad po posledních volbách svůj někdejší význam, protože se zradikalisoval a šel jednak poněkud vlevo, jednak poněkud vpravo. Má proto teď méně vlivu, ale neklamme se: přátelství těchto skupin je také velmi pevné a ne bez významu (Flandin je na příklad typickým představitelem těchto skupin). Nejvěrnějšími z nich jsou lidoví demokraté (Pezet, Bastianelli a novinář Bidault), obdoba naší strany lidové. Lidoví demokraté nemají k nám sympatie jen pro příbuznost demokratického pojetí, nýbrž také proto, že v mnohém jim naše strana lidová ukázala cestu. Proto i dnes lidoví demokraté směřují k součinnosti se socialisty. Jsem přesvědčen, že by se tato součinnost okamžitě uskutečnila, kdyby se lidová fronta rozpadla odchodem komunistů. O jejich věrnosti k myšlence demokracie nelze pak pochybovat už proto, že strana lidových demokratů vznikla právě z protestu proti tomu, že katolíci byli dlouho ve Francii oporou protidemokratických snah a monarchistů.

Konservativní pravice: Je Československo užitečné pro nás?

I mezi konservativní pravici najdeme upřímné sympatie. Zdá se však, že tyto skupiny při rozdávání svých sympatií uvažují především o užítku přátelství, což jim nijak nevyčítáme. Jejich první otázka asi je: je nám přátelství s Československem ku prospěchu nebo ne? Když někdy (třeba loni na jaře) se začnou domnívat, že by bylo nejlépe získat k spojenectví Německo a Itálii, vidíváme určité zaváhání: „Ano, ale co s Československem?“ V té chvíli se o nás raději nemluví. Protože však s důslednou pravidelností se objeví vystřízlivění, sympatie k nám se obnoví. Jak vidno, je v těchto sympatiích jakési vlnění, které se však ještě nikdy neproměnilo — a myslím, že také nepromění — v antipatii.

Ještě jednoho rysu v sympatiích konservativní pravice lze si povšimnout. Občas totiž vidíme, jak pod vlivem německé a italské propagandy se objeví zvlášt-

ní stín obav: jde o naše spojení se Sovětským svazem. Konservativní pravice se totiž obává, že by Československo mohlo pod vlivem různých zastrašujících kampaní německých působit na Francii v tom smyslu, aby se zesílil pakt se Sovětským svazem. A to tato skoro krajní pravice rozhodně nechce z obav před vlivem Moskvy na vnitřní věci francouzské. Přítom ovšem nechce, aby snad franko-sovětský svazek byl zeslaben, protože, jsouc pod vlivem vojenských míst, velmi dobře ví, co pro obranu Francie znamená právě tento pakt. Heslo této velmi nacionální pravice dalo by se tedy vyjádřiti takto: chceme přátelství — už pro svou bezpečnost — s Československem a Sovětským svazem; ale chceme, aby zůstalo tak, jak je, aby se o něm zbytečně nemluvilo a aby nemělo vliv na naši vnitřní politiku. Tato pravice stojí — i když nemluví o paktu se sovětským Ruskem — o přátelství s Československem také proto, že v něm vidí výborného pomocníka, který by mohl zabránit, aby jednoho dne nestanula na Rýně celá německá armáda. Jak vidět, je v tom dosti národní sobeckosti — ale to nevadí. Tak jsou aspoň tyto sympatie trvalejší.

Tyto sympatie nacházíme ve skupinách kolem listu „Figara“ (dobrý a přesvědčený přítel Československa Wladimir d'Ormesson) a částečně také kolem „Echa de Paris“, který je, jak známo, v nejostřejší opozici proti Blumovi. Leč i Henri de Kérillis, velmi urputný odpůrce Blumovy politiky zahraniční i vnitřní, je k nám při nejmenším spravedlivý — a to nám stačí. Tento novinář a poslanec krajní pravice neváhal velmi ostře odsoudit německou kampaň, obviňující nás z bolševisace a z toho, že sloužíme jako přední stráž ruskému komunismu. Stejně týž list vřele ocenil postup Československa při kampani o sovětských letištích. Tato konservativní pravice nečiní si iluze o cílech a záměrech německé propagandy.

Naši nepřátelé ve Francii.

Je příznačné, že jediné a skutečné nepřátele máme ve skupinách, které koketují s fašismem nebo jsou vysloveně fašistické. To jsou ty skupiny, které tvrdí, že zbolševisované Československo je Francii jen na obtíž, že je nutno se spojit s Německem a Itálií, vypovědět franko-sovětský pakt a přestat se starat o střední a východní Evropu. To jsou ty skupiny, které opovrhují vším, co je demokratické — Anglií, Československem, Rooseveltem, Ženevou a zeměmi skandinávskými — a které ze sebe přímo sypou slova obdivu pro španělské generály, Hitlera a Mussoliniho. To jsou ty skupiny, které by daly přednost Hitlerovi před Blumem a které by leccos ve Francii provedly, kdyby byly silnější než jsou dosud.

Konkrétně mluveno, mají z těchto polofašistických skupin význam zatím jen tři: lidé kolem týdeníku „Gringoire“ a „Je suis partout“ (novinář Pierre Gaxotte nás otevřeně nenávidí),

bývalé Ohnivé kříže — dnes Sociální strana francouzská (P. S. F.),
strana Doriotova — Lidová strana francouzská (P. P. F.).

Tyto skupiny nás nikdy nebudou mít rády. Pokud jde o „Gringoire“, stačí říci, že tento týdeník pravidelně uveřejňoval zprávy o tom, že jsou u nás sovětská letiště. Goebbelsovi pro podporu kampaně by věru stačilo, aby citoval tento list a dodal: „tak mluví o Československu spojenecká Francie“.

Aby čeští čtenáři si uvědomili, co je „Gringoire“. To je ten list, který dohnal ministra vnitra Rogera Salengra k sebevraždě křivým obviněním z velezrady. Je ovšem zajímavé dodat, že tento list je podle statistiky nejčtenějším francouzským týdeníkem v Československu. Je to dosti těžko pochopitelné, ale je to tak. Případá nám to tak nepochopitelné, jako kdybychom zjistili, že Češi podporují vydávání maďarského bulletinu pro revisi trianonského míru.

K ilustraci poměru Ohnivých křížů k nám stačí říci toto: skupina poslanců Sociální strany francouzské (P. S. F.-ex-Croix de feu) má osm členů a mezi nimi je pan Creyssel, známý podporovatel revisionismu a restaurace Habsburků.

A pokud jde o P. P. F., stranu Doriotovu, vyslovme jen jedno jméno: Georges Roux! Tento maďarský agent píše do týdeníků Doriotovy strany zahraničně politické úvahy. To snad stačí.

Na těchto lidech — jak vidno — by bylo nemožné žádat sympatie. Ti nás budou vždy nenávidět. Naopak lze ovšem říci, že můžeme být jisti sympatiemi tří čtvrtin Francie — od socialistů až po krajní, ale demokratickou pravici — pokud nás „Gringoire“ et consortes budou proklínat.

O jedné chybě.

Byla chyba to, co se dělo nedávno ve „Venkově“. Byla chyba, že se dostala až k uším francouzských přátel pověst o tom, že kdosi kdesi chce revidovat naši zahraniční politiku — tím tedy poměr k Francii. Byla chyba, že do „Venkova“ zase naopak nedošlo to, co v oněch dnech říkali naši nejvěrnější přátelé na západě a co se tak trochu podobalo výkřiku: „I ty, Československo?“ Odpověď dala na sebe chvíli čekat — bohužel! A proto to byla chyba.

Namítnete: to byla věc naší vnitřní politiky. Ba ne, nebyla. To byla jedna z největších chyb, které jsme se poslední dobou dopustili, protože v té chvíli byla Francie zahraničně-politicky v situaci dosti svízelné. A protože známé přísloví praví, že přitele poznáš v nouzi, neměli jsme si podobné experimenty dovolit právě tehdy. Neboť tím jsme dali příležitost francouzským fašistům, aby rozlašovali po Paříži, že spojení s námi je nepevné.

Můžeme na francouzské přátelství spoléhat — ale nepodrobujme je zbytečným zatěžkáčím zkouškám. Pokud budeme sobě — a tím Francii — věrni, budeme pro Francii nejtěsnějším sousedem, i když to zeměpisně nebude pravda. Čím budeme upřímnější, čím méně budeme lhát, čím méně budeme politikařit a čím více budeme dělat poctivou politiku, tím více se přiblížíme Francii.

Stanislav Yester:

Franco neválčí sám

(Jak Itálie a Německo bojují ve Španělsku.)

J e to právě sedm měsíců, co začaly boje ve Španělsku. Z toho tři měsíce jde tu o tuhou posícní válku kolem Madridu, zatím co na ostatních frontách došlo k změnám, které celkem nestály za řeč. Teprve v únoru, když počasí se zlepšilo a když nakonec se podařilo shromáždit vydatnou zahraniční pomoc, zahájili povstalci nové operace a prozatím se zmocnili Malagy.

Máme-li v celku charakterisovat válku ve Španělsku, tedy vládní síly od prvopočátku byly a zůstaly v obraně, která teprve v třetím a čtvrtém měsíci války získala na odolnosti a v měsíci pátém dokonce se stala obranou aktivní, spojenou s protiútoky. Ale vzato operačně, obranou stále zůstala. A to je pro zákonnou vládu, která má co dělat s povstalci a které musí jít o to, aby své území od nich vyčistila, opravdu trochu málo. Kdyby ovšem bývali mezi sebou vyřizovali své spory Španělé se španělskými prostředky, mohla situace vyhlížeti jinak, ale zde právem musíme připojit: snad. Dnes obě strany dostávají pomoc mocných přátel. Pomoc, kterou dostává Franco, umožňuje mu útočení. Pomoc, kterou dostává vláda, dovoluje kládení tuhého odporu. Kdyby byli Španělé pomoc nedostávali, snad bylo obětí válečných mnohem méně, ale vývoj operací neměl možná jiný směr než má dnes. Čteme-li, že teprve po pádu Malagy volá se na vládní straně po všeobecné mobilisaci, tedy se zdá, že tam stále ještě válku neberou v té vážnosti jakou zasluhuje a že se jako děti radují z určitých místních úspěchů, které slouží k tomu, aby hned polevíli v intenzitě branného úsilí.

Nesmí se zapomínat, že na straně Francově je veřejná pomoc dvou vojensky vysoko stojících velmocí, které nešetří prostředků a které z otázky Francova vítězství učinily problém prestiže své politiky. Uzaly přece jeho vládu za zákonnou. Nesmí se zapomínat, že diktatury nemohou před svou politickou veřejnost předstupovat s neúspěchy, tak jako je to dovoleno demokraciím (které toto pohodlí, jak vidíme na Španělsku, nikterak neodmítají). Píše-li se o místních úspěších vládních vojsk s nadšením jako o akcích, které přivádějí Franca pomalu k porážce, zapomíná se, že s Francem je třeba porazit ještě něco víc a to Německo s Itálií.

Ať se to vezme jakkoli shovívavě, tedy ve Španělsku válčí vláda nejen s povstaleckými generály, nýbrž také s Itálií a s Německem. To je trochu mnoho. Nezapomínejme, že Španělsko je zemí poměrně hospodářsky slabou, že má s Marokem asi 25 milionů obyvatel a z toho je dnes na území, které spravuje vláda, jen asi 10—11 milionů. To, že Franco nezmohl nic proti „bolševickým anarchistům“, jak se říká straníkům vlády, ač měl a má nad ní převahu ve španělských silách, ukazuje, jak je dnes politicky slabý, tedy slabý morálně i při vší převaze jeho vojenského vedení a vojenské techniky.

Rusko je odříznuto.

Je nesprávné psaní, že Franco vítězí nad vládní milicí. Zde jde o vítězství Italů a Němců nad Španěly levými, a toto vítězství španělská pravice přijímá jako směnnou hodnotu za politické a hospodářské ústupky v budoucnosti. Jestliže Itálie s Německem poslaly do Španělska po jednom armádním sboru, tedy kolem 50.000 mužů, jde tu o pomoc, která se dá dopravit volnými komunikacemi, tedy po moři, poměrně v krátkém čase. Ale tyto čtyři divise dovézt do Španělska přes neutrální státy, tedy cestou pozemní, po železnici, to není žádná lehká věc. To je přibližně, počítáme-li všechny služby armádní a materiál na určitou dobu operací, nejméně 400—500 vlaků. Kdyby sovětské Rusko chtělo vyrovnat na straně španělské vlády z vlastních sil převahu, kterou u Franca vyvolává pomoc německo-italská, musilo by těchto 500 vlaků poslat přes celou střední Evropu. Kudy a jak? V prvním údobí, tak před čtvrt ro-

kem, měla sovětská vláda možnost cesty mořem buď ze severu podél portugalského pobřeží a Gibaltarem na Malagu, Valencii a Barcelonu, anebo do týchž přístavů mořem Černým a Středozezemním. Cesty z moře Baltického na západ začalo nyní přísně kontrolovat Německo a cesty z Černého moře na západ Itálie. Sovětské Rusko nemá ani na severu ani na jihu takové loďstvo, které by ochránilo jeho transporty proti loďstvům Italů a Němců.

Původně se tvrdilo, že vláda si uchovala většinu loďstva a že má nad povstalci na moři značnou převahu. Dnes však tonáž na obou stranách je podle francouzských údajů asi tato:

Franco:		Vláda:	
1 křižník	14.200 t	1 křižník	14.200 t
1 křižník	10.000 t	1 křižník	7.500 t
1 křižník	10.000 t	1 křižník	7.500 t
1 křižník	7.500 t	1 křižník	4.500 t
1 křižník	4.900 t		
2 torpedovky		10 torpedovek	
3 dělové čluny		4 ponorky	
1 ponorka			

V těžkých jednotkách (křižnících) má nesporně zjevnou převahu Franco. V lehkých jednotkách (torpedovkách a ponorkách) vláda. Tato převaha je však prakticky anulována pomocí ponorek německých a italských, které se starají o ochranu křižníků generála Franca. Aktivita Francova na moři je vidět nejen při spolupráci jeho loďstva s pozemní armádou proti Malaze, nýbrž také v tom, že jeho křižník se odvážil před Valencii a Barcelonu, které bombardoval. Před povstaleckým útokem na Malagu měl Franco (počítaje od Gibaltaru) jen asi 160 km středomořského pobřeží. Podél tohoto krátkého nebezpečného pásma mohly lodí, vezoucí ze západu pomoc Valencii, lehce v noci proklouznout. Dnes to bude už těžší, poněvadž Franco po pádu Malagy kontroluje už přes 200 km středomořského španělského břehu, a zmocní-li se Almerie, bude to kolem 350 km. Zítřka bude mnohem obtížnější věci posílat po moři vládě ve Valencii pomoc hlavně z SSSR. Jedině dvě z evropských velmocí mohou bezpečně udržovat spojení s přístavy valencijské vlády: Francie a Anglie, poněvadž jejich loďstva mají převahu nad italským a německým. Hranice španělsko-francouzská je z valné části ještě pod kontrolou vlády valencijské. Z toho plyne, že největší a nejúčinnější pomoc může miliční armádě poslat jen dvojice západních velikých demokracií.

Nepríznivá situace vlády.

Jak situace vyhlíží dnes, tedy pomoc Valencii nedá se už účinně vyšetřit pouhým posláním materiálu, cvičitelů a specialistů. Má-li valencijská vláda opravdu zvítězit, potřebuje dnes zřejmě pomoc pravidelné armády a to nejméně v takovém rozsahu, jakou dostal od Itálie a Německa Franco, který dnes kontroluje přes polovinu španělského území. Aby z něho mohl být vyhnán nebo přinucen ke kapitulaci (a s ním vypuzení ze Španělska také Italové a Němci), k tomu by bylo třeba expediční armády v síle nejméně 100.000 mužů za předpokladu, že se předem znemožní Němcům a Italům posílat do Španělska nové posily. Kdyby byla valencijská vláda dostala před šesti měsíci pomoc jen jedné pořádné západní divise, znamenalo to tehdy víc než dnes pomoc pěti divisí. Za nějaký měsíc ani těch pět divisí nestačí.

Pozorovatelé války ve Španělsku si povětšinou neuvědomují, že za dnešní situace otázka vítězství valencijské vlády je operačně otázkou velmi obtížnou a značně složitou. Nejde tu o to zmocnit se nějaké čtvrti městské, nějaké vesnice (z nichž většina ve zprávách dopisovatelů má ovšem „význam strategický“), nýbrž o získání převahy a to převahy trvalé, která bude dále vzrůstat. Vládním vojskům se podařilo během tří měsíců odolávat před Madridem, ale při tom nepodařilo se jim likvidovat operačně velmi nepříjemné ofensivní klíny na východních frontách, jaké představuje směrem k Barceloně a francouzské hranici povstalci obsazená Huesca nebo Teruel vzdálený něco přes 120 km od Valencie. Tyto výběžky dnes jsou ovšem pasivní. Povstalci se na nich jen tvrdošíjně brání, ale podaří-li se jim obsadit Madrid, dá se očekávat, že přenesou těžiště operací do Aragonie proti Valencii, a v tom případě Teruel bude znamenitou výpadní branou poněvadž leží na jediné železnici, která spojuje sever s Valencii.

Co se odehrálo v poslední době, co by odůvodňovalo dnešní trochu pochmurnou náladu, pokud jde o vyhlídky úspěchu vlády ve Valencii? Je to především naprostý krach práce výboru pro nevměšování se do věci Španělska, který se sešel v Londýně 9. září a za pět měsíců nepřišel k žádnému kloudnému omezení boje ve Španělsku na občany španělského státu. Poslední nota, kterou odevzdaly Itálie a Německo 25. ledna, jako odpověď na anglickou výzvu z 9. ledna, nepřinesla žádné vyjasnění otázky cizích dobrovolníků. Byla odkládána patrně tak dlouho než se Italům podařilo namontovat útok na Malagu a Němcům nový mocnější útok na Madrid.

Nepřítelem těch, kdož mají malé prostředky, je v první řadě čas a ten uspoří rozpaky a otálení těch, kteří mají prostředků nadbytek, ale při tom z těch nebo oněch důvodů těchto prostředků nehodlají užít. Chybí odvaha? Nebo je to dalekosáhlý výpočet složitého manévru? Není sporu, že stojíme před novou fází války ve Španělsku, v níž se interventi společně s Francem ujali iniciativy a v níž vládní vojska zatlačili do obrany, která tu a tam má ráz protiútoků. Válka v Habeši vyvrcholila v osmém měsíci operací, kdy bylo obsazeno habešské hlavní město. K španělskému hlavnímu městu před sedmi měsíci měli povstalci asi 50 km od fronty guodarramské a dosud je neobsadili. Badoglio měl k Addis Abebě s počátku 700 km. Válka španělská vede se tedy méně než krokem hlemýžďím. Kdyby si Franco zachoval iniciativu pro budoucnost trvale, tedy v nejpříznivějším případě protáhne se válka ve Španělsku nejméně o rok.

Co to Německo a Itálii stojí.

Vedle španělské krve a krve cizích vojsk intervenčních ve Španělsku se rozpouští také veliké finanční hodnoty. Jen Německu prý přišla půlroční podpora Franca na 3 miliardy Kč, nějakou miliardu do toho také investovala už Itálie. Zatím však armády na obou stranách vzrostly. Stojí-li vydržování Francových sil dnes asi půl miliardy Kč měsíčně, bude to zítra o něco více. Kdo Franca financuje bude ho financovat dále, musí ho ostatně financovat, poněvadž jinak by podlehl a tím by utrpěla prestiž jeho politiky.

Japonsko r. 1905 mohlo mnohem důkladněji porazit Rusy, kdyby se nebyl na obzoru objevil nepřítel nebezpečnější než ruské armády: odmítnutí dalších úvěrů. Anglie a Amerika si nepřály příliš silného Japonska a příliš slabého Ruska a proto otočily prostě vypínačem úvěrů a válečná lampička zhasla. Dnes ovšem

hospodářství hlavně ve státech diktátorských je zcela jinak montováno než r. 1905, vládne v něm mnohem větší odvaha, ale i tu jsou určité meze. Jugoslávský list „Javnost“ asi před měsícem napsal, že demokratické státy jsou v obraně proti státům autoritativním ale že v této obraně mají v rukách zbraň velmi účinnou: světovou zásobu zlata. Podle statistiky Banky pro mezinárodní platy z 31. března 1936, (počítaje ve švýcarských francích) měly Spojené státy zlata za 31 miliard, Francie za 13 miliard, Anglie s dominiemi za 7 miliard, malá Belgie 1.7 miliardy, Holandsko a Švýcarsko po 1.5 miliardě, zatím co Itálie jen asi 0.6 miliardy. Německo má zlata zrovna tolik jako Portugalsko: totiž 0.2 miliardy. SSSR má zlata za necelou miliardu. Necelou miliardu zlata mají také společně státy Malé dohody, při tom ještě o několik desítek milionů více než země římského protokolu. Jsou-li správné cifry Banky pro mezinárodní platy, tedy země římského protokolu společně s Německem mají zlata asi za 1 miliardu švýcarských franků, tedy asi o 30 % méně než mají Švýcaři nebo Holandsko a něco přes polovinu zlata malé Belgie. I když státy autoritativní dovedou ze svého vnitřního hospodářství vyždímat mnohem větší hodnoty než státy demokratické jsou tu pokud jde o mezinárodní vztahy hospodářské určité meze a těchto mezí se může dosáhnout plýtváním statky na takové nečekané slabé akce jako je válka ve Španělsku. Co znamená dobrá hospodářská základna, ukazuje dnešní Anglie, která se rozhodla věnovat takových 60 miliard Kč na své další vyzbrojení.

Jaké jsou z toho závěry? Dlouhá válka ve Španělsku představuje značná vydání Německa a Itálie v oblastech, které nejsou bezpečně strategicky spojeny s mateřskými zeměmi. Německé a italské cesty po moři do Španělska jsou pod kontrolou loďstev anglicko-francouzských. Ačkoliv se mnoho hovoří o východě a o německé rozpínivosti v tomto směru, akutní je dnes především poměr Německa a Itálie k Anglii a Francii. Proto Německo i Itálie hledí nějakým způsobem upravit své vztahy na východě, uvolnit si týl. Německo se snaží zastrašením přivést Československo k neutralitě a k uvolnění svazku s SSSR. Itálie přívětivou tváří hledí upravit svou bezpečnost na moři Jadranském a Egejském. Otázka SSSR je otázkou jeho války s Japonskem.

Mussolini a Hitler si konkurují.

Není sporu, že Itálii se nad očekávání protáhla válka v Habeši a že tam musí dále udržovat značné síly. Také válka ve Španělsku se značně vleče a čím více se povleče, tím větší spotřebuje taky prostředky německé a italské. Čas pracuje proti těm, kdož nemají peněz a surovin. To se ukázalo ve válce světové a to se ukazuje i v těchto posledních válkách. Podaří-li se však spojencům Francovým během několika měsíců porazit síly vlády valencijské, bude se situace politicky značně přiostrřovat. Tento úspěch posílí režimy autoritativní a uvolní jim ruce a armády k dalším akcím, jež předpisuje neúprosně státnoucí válečný materiál, vyráběný tempem běžné válečné potřeby.

Co lze po té stránce soudit z posledních operací na španělských frontách? Je nesporně podivné, že Franco nebo lépe jeho spojenci nesoustředili své síly k jedné veliké operaci. Když se začalo s dobýváním Madridu, mělo se s ním také skoncovat. Proč předcházela operace na Malagu? Italsko-německé spojenectví s Francem podobá se, jak se zdá, německo-ra-

kouskému spolenectví třeba s Bulharskem proti Srbsku roku 1915. Jako tam jde také ve Španělsku asi o t á z k u v r c h n í h o v e l e n í o jednotné řízení války. Poněvadž se asi nemohli Němci s Italy shodnout, kdo z nich dvou bude poslouchat (Franco poslouchá, o to není starost), patrně jako roku 1916 podnikají každý svou vlastní ofensivu. Rakušané tehdy z Tyrol vyrazili na Benátky (Malaga) a Němci na Verdun (Madrid). Italové prostě nechtěli se asi vzdalovat od pobřeží středozemního, na jehož kontrole jim v prvé řadě záleží. Kdyby býval se italský sbor nasazený proti Malaze připojil k německo-španělským silám pod Madridem, bylo dnes obráncům Madridu velmi horko. Z toho, že Němci řídí jednu část španělských front (severní) a Italové druhou (jižní), dá se soudit, že si rozdělili mezi sebou sféry zájmu a že se budou navzájem také p o n ě k u d s t ř e ž i t a že si budou navzájem úspěchy, mírně řečeno, zpomalovat.

Po stránce operační se zdá, že Italové si vedou mnohem energičtěji a obratněji než Němci, že zkušenosti získané v Habeši dovedli ve Španělsku lépe uplatnit. Operace proti Malaze byla montována velmi účinně a provedena bystrým tempem. Je třeba si také připomenout, že italské operace podél středomořského pobřeží směřují proti nejbohatším městům španělským a do nejhustěji osídlených končin. Pád Madridu bude mít význam politický, ale postupná ztráta pobřeží bude pro vládu valencijskou citelným úbytkem strategickým. Madrid leží totiž v řídce obydlených hospodářsky chudých končinách. Italské divise v bezprostředním sousedství Gibraltaru? To může být stejně ochrana jako choulostivá situace.

Uvážíme-li nečekaně pomalý spád operací a s tím spojená nečekaně velká vydání Francových protektorů a připojíme-li k tomu ještě některá jiná fakta, vidíme, že válka ve Španělsku je těžká složka nynější politiky v evropských vztazích. Natahování a zkracování této války není však už dávno problémem sil španělských na obou stranách. To je otázka mezinárodní politické hry, a v této hře nakonec může být také významným činitelem, zda vedle společné hranice Italie s Německem na Brenneru nevystane otázka společné hranice německo-italské ve Španělsku. Kořist se totiž tíže dělí než získává.

doba a lidé

Occidentalis:

Rozmluvy s Němci r. 1937

Linoleum a rybí tuk.

Na papíře jsem majitelem továrny na linoleum, ve skutečnosti však jsem většinu dispozičního práva nad ní ztratil. To by nebylo nejhorší, byl bych ochoten pracovat i jako zaměstnaný ředitel. Jsem však obětí byrokratických opatření, která dnes odvolávají to, co včera předsala.

V mé továrně se už čtyři týdny nepracuje. Před měsícem jsem obdržel kategorické sdělení, že tuk, kterého potřebuji k vyrábění linolea, už mně nemůže být dodáván. Bylo mi to sděleno s dneška na zítřek, takže jsem se nemohl nijak na podobný případ přichystat. Prostě sdělení: dodávání tuku zastaveno, a já se mohu starat, co chci dál podnikat a co bude s mými šesti sty dělníky.

Spojil jsem se ihned s průmyslovou centrálou a snažil jsem se vysvětlit, že nechápu, jaký by měl stát hospodářský zájem na tom, aby tolik dělníků bylo náhle posláno na ulici. Dostal jsem odpověď, že to není žádný důvod a že úřady se postarají, aby pracovní síly byly zaměstnány jinak. Mám však z venkovského města odjeti do Berlína a zkusit tam, co se dá dělat. Snad najdu v některém ministerstvu známého úředníka, který by měl dosti vlivu a opatřil mi potřebný tuk. Snad se tam také dovím, co je důvodem tohoto zákazu.

Kdo je v Berlíně příslušnou instancí pro všechny otázky zásobování surovinami? Nikdo jiný než diktátor nad surovinami, Göring. V Německu však je všechno tak přeorganizováno, že, třebaže se mluví v každém oboru o vůdcovském principu, přece nemůže rozhodovati nikdo sám, nýbrž je třeba jednati s nejrůznějšími referenty v nejrozmanitějších ministerstvech. Zkusil jsem to tedy. Po dlouhých pochůzkách jsem konečně zjistil, proč bylo zakázáno užívání rybího tuku, který pro mne je nezbytnou surovinou. Zjistilo se, že prý tento tuk je vynikajícím prostředkem lidové výživy. Z rybího tuku se dnes dělá v Německu umělé máslo. Moji dělníci musí být propuštěni z toho důvodu, že je třeba krmiti německé občany rybím tukem.

Informoval jsem se o hospodářských výhodách tohoto nového technického procesu. Zjistil jsem, že prý z 10.000 kg rybího tuku se vyrobí 50 kg umělého másla. Z toho si uděláte nejlepší představu, jak celé německé hospodářství běží naprázdno. Celé německé náhražkové hospodářství, pro něž byl vyhlášen velkolepý čtyřletý plán, dochází k nejvyšší pochybným praktickým výsledkům, a to nejen v mém případě.

Počítal jsem však přece jenom s tím, že rozum musí zvítěziti. Pokusil jsem se dostat až ke „směrodatným místům“ a informovati je. Proniknouti až ke Göringovi se mi nepodařilo. Mluvil jsem jen s jedním z jeho úředníků, který udělal totéž, co všichni ostatní, jež jsem prosil o intenci: pokrčil rameny. „Kdyby generál Göring měl přijímati všechny, kteří jsou dotčeni těmito hospodářskými zásahy, nedostal by se po celý den k ničemu jinému,“ pravil mi.

Nepopíral, že leckteré z těchto opatření se zdá s národohospodářského stanoviska nesmyslným, prohlašoval je však za nezbytné „z vyšších důvodů“, a slíbil mi, že v té věci něco podnikne. Na to, co podnikne, čekám podnes. Někteří z mých dělníků byli skutečně zaměstnání jinde. Má továrna však definitivně stojí, protože kdosi dospěl k názoru, že je třeba vyrábět máslo z rybího tuku.“

M l a d í r e d a k t o ř i .

„Udržel jsem se až podnes při velkých novinách v postavení redaktora, ačkoliv nejsem členem strany. Bylo to možné jen proto, že nejsem politik, nýbrž feuilletonista. Přesto jsou mi ustavičně nastavovány pasti a stále jsou mi kladeny úkoly, v nichž mám projevit svůj světový názor, který ovšem nesmí být jiný než nacionálně socialistický. Počítám s tím, že mé dny jsou spočteny, poněvadž nacionálně socialisticky psát nedovedu a vyhnout se tomu se mi přece jen vždycky nepodaří. Kromě toho říšská komora pro věci tiskové dekretovala už také výslovně, že napříště může být redaktorem pouze člen strany.“

Jak budou vypadati noviny, o tom si můžeme udělati představu již dnes. V Německu se stala propaganda oficiálně uznaným uměním. Německo už nemá žurnalistů, má už jen reklamní šéfy. Hnědý tisk vyrábějí úředníci, pokrytci, šplhouni a analfabeti. Tahle situace se může jen zhoršit. Nebude trvati dlouho a noviny budou vyráběny od žáků „říšské školy tiskové“, jež byla založena z toho důvodu, aby dnešní úroveň německého tisku byla pozvednuta. V čele této školy nestojí ovšem žurnalista, nýbrž vládní rada ve výslužbě pan Meyer Kristian, jenž o novinách neví nic jiného, než že se dělají slepením dodaných, vystříhaných a slepených zpráv z ministerstev.

Kurs v takové říšské tiskové škole trvá tři měsíce. Vychovává se tam podle vojenských hledisek a začíná se ráno rázným „Antreten“ a končí se večer „čepobitím“. Provozuje se mnoho sportu a gymnastiky. Hlavní zkouška absolventů této školy spočívá v tom, že se rekrutům novinářského umění, jichž v prvním kursu bylo 87, předloží několik tuctů otázek, na něž musí odpovědět za minutu. Tyhle otázky vypadají takto:

Kdo má vyšší postavení: státní tajemník nebo ministeriální ředitel?

Jaký je rozdíl mezi podporou v nezaměstnanosti a podporou sociální péče?

Říká se „Der Kompromiss“ nebo „Das Kompromiss“?

Kdo je princ Paul?

Je Mosley antisemitou?

Které státy obklíčily Německo roku 1914?

Tyto otázky se hodí spíše do „zkoušky inteligence“ pro čtenáře ilustrovaného týdeníku, než jako důkaz vzdělanosti příštích žurnalistů. A přece na konci prvního kursu na většinu z nich nevěděli nikdo odpověď. Oficiálně bylo přiznáno, že zkouška dopadla bídně. Důsledkem této zkoušky nebylo poznání, že by příští žurnalisté měli mít důkladnější vzdělání, nýbrž byly vydány jen předpisy, aby ve škole byl dodržován přísnější řád. Podíváte-li se na tyto novinářské rekruty, můžete usoudit, jak budou vypadat zítřejší německé noviny.“

Procházka po venkově.

„Jak vypadá německý venkov a co říkají sedláci o dnešní vládě, to vám snadno povím, protože se se skupinou mládeže „tažní ptáci“, která dnes byla prohlášena za ilegální, často dostanu na venkov. Viděl jsem na příklad, jak sedlák v F., jenž byl dříve nadšeným hitlerovcem, stal se dnes odpůrcem nacionálně socialistického režimu. Hitlerovci slíbili sedlákům v kraji, že pro ně rozdělí sousední velkostatky. K tomu ovšem nedošlo. Došlo však k byrokratickému způsobu vlády, z něhož mají samé nepříjemnosti.

Nejvíce protestů je proti tomu, že všechny své produkty musejí nezbytně odvádět za předepsané nízké ceny. Nečekaně se u nich objevuje kontrolor a zkoumá, kolik mléka dá kráva a souhlasí-li to s údaji, které sedlák učinil. Kontroloři tu dělají všechno možné, aby dosáhli lepších výsledků. Sedláci si naproti tomu vymýšlejí nejrozmanitější triky, aby ve chvíli, kdy se očekává kontrola, snížili množství mléka u svých krav. Nejjednodušší prostředek je, že je několik dní nekrmí.

Sedláci snáší tyto kontroly s největší nespokojeností, neboť přes všeobecné stoupání cen byly ceny mléka stlačeny. V této vesnici se platilo dříve za litr patnáct feniků (asi Kč 1.50) a dnes se platí sedlákům úřední cena 8 feniků (80 haléřů). Je tedy pochopitelné, že nálada sedláků není vládě příznivá.

Jednou na podzim jsem se potuloval s kamarádem po Braniborsku a Mecklenbursku. Nepodařilo se nám do večera dojetí na místo, kam jsme měli namířeno. Zaklepali jsme tedy u nejbližšího sedláka. Z opatrnosti jsme ostentativně zdravili hlasitým „Heil Hitler“. Odpovědí nám bylo ledové mlčení celé rodiny, shromážděné u večere. Všude jinde, kde jsme pozdravili pouhým „Dobrý večer“, se nám dostalo velmi srdečného přijetí.

Ráno se s námi bavil sedlák o různých věcech, zejména o cenách masa v Berlíně. Dověděli jsme se, že se mu platí za telecí maso 47 až 62 feniků za půl kila, zatím co v Berlíně je půl kila za 1.40 Mk, až 1.70 Mk (14—17 Kč za půl kg). U ostatních druhů masa byly rozdíly stejné. Sedlák se hněvivě ptal, kdo těží z těchto rozdílů cen? Židé přece už neexistují. Selka přidala: „Vidíte, teď se jich tu toulá kolik v uniformách, kteří chtějí mít zaplacené. Vidíte, kde zůstávají peníze.“ Mluvili zcela otevřeně o tom, jak se

sedlákům pod dnešní vládou žije stále bídněji. Dnes má sedlák zakázáno prodávat mléko překupníkům, nesmí také sám ze smetany vyrábět máslo. Dříve vozil na trh 5—8 liber másla, což bylo pro všechny sedláky jedním z nejdůležitějších příjmů.

Z hněvu proti „bonzům“ z politické strany se stali sedláci zase monarchističtí. Sedlák hubuje na nacionální socialisty. „Ti nedovedou dělat pořádek. Vede se nám tak bídně, protože zahrnali císaře.“

Drobní sedláci se mají daleko hůře než střední a velcí. Větší sedláci, kteří se novým zákonem stali „dědičnými“, se nemají ovšem také příliš dobře. Poněvadž nemají práva vzít na svůj statek hypotéku, nedostanou úvěru. Stát sám je chrání jen proti exekuci ze soukromých pohledávek. Pro dlužné daně nebo plnění státu mohou být kdykoli exekvováni. K tomu ještě přistupuje, že dědičné dvorce může získati dědictvím jen nejstarší syn. Otec, který má několik synů, se snaží dáti jim ještě za svého života co nejvíce na hotových penězích, aby jim zajistil existenci. Výnos selského statku však není dosti velký, aby snesl podobné hospodaření. Nejstarší synové se tomu také brání, a tak dochází k hrozným hádkám a svárům v selských rodinách. Instituce rodiny, která tímto zařízením měla být zajištěna, byla spíše ohrožena, a sedláci, v nichž kdysi Hitlerův režim měl oporu proti městskému proletariátu, jsou dnes největšími jeho odpůrci.“

O hudbě taneční a jazzové.

„Jsem kapelníkem orchestru, hrajícího k tanci, a povím vám něco o německé taneční hudbě, o kterou nacionální socialisté již dlouho usilují. Slyšel jste o tom, jak prudce se bojovalo a bojuje proti hudbě jazzové. Již v květnu 1933 byla pro rozhlas zakázána „jakákoliv negerská hudba“ a místo ní se měly hrát německé nápěvy. Tento zákaz byl rozšířen na všechny taneční orchestry Třetí říše, neměl však v praxi žádného důsledku. Protestovali posluchači rozhlasu, protestovalo všechno obecnstvo, protestovalo sta a sta orchestrů a protestovali zahraniční nakladatelé hudebnin a hrozili tím, že zastaví veškerý prodej německých hudebnin v cizině. Byl tedy zákaz jazzové hudby odvolán. Ale ještě dříve, než k tomu došlo, hrál se všude jazz, zpívaly a tančily se anglické a americké jazzové šlágry.

Po dvou letech však kampaň proti černošské hudbě zase ožila. Opět byla jazzová hudba v rozhlasu zakázána a v tanečních lokálech bylo zakázáno zpívat jakoukoliv píseň s cizojazyčným textem. V čele boje proti jazzu stál tentokrát Hadamowsky, šéf říšského rozhlasu. Umínil si, že neněmecké melodie vyhubí od kořene. Opatřil si spojení z říšské komory hudebníků a z řad městských hudebníků intendantů. Aranžoval ve velkých rysech vylučovací zápas všech německých tanečních kapel s heslem „Německou taneční hudbu německému národu“. Jak tato akce proběhla, bylo více než komické.

Byl uspořádán slavnostní večer v nejznámějším tanečním sále berlínském, v jehož čestné lóži seděl říšský šéf rozhlasového vysílání Hadamowsky, president říšské hudební komory dr. Raabe, dvanáct městských intendantů ze všech částí říše, několik státních tajemníků, ministerských ředitelů a jiných vysokých úředníků. Přišlo 7000 návštěvníků, kteří si chtěli zatančit po prvé při opravdu německé a rasově čisté taneční hudbě. Hrál dvacet orchestrů po mnohatýdenní propagandě, a obecnstvo tu mělo rozhodnouti proti jazzu. Úřední komise, řízená Hadamowskym, dostala přízvisko „Jazzmordkommission“ podle toho, že měla definitivně zabít jazz v Německu. Všech dvacet orchestrů hrálo po sobě, a ten, který získá největší potlesk, měl získati i titul nejněmečtější kapely.

Všechny kapely se snažily býti praněmecké a když už nehrály z nedostatku původní německé skladby, daly k nim zpívat alespoň německé texty. Vynechali ze svého obsazení německé bicí nástroje, naproti tomu zdůraznily kla-

vir a housle jako nástroje praněmecké. Když si čtyři orchestry tímto způsobem obehřály své skladby, přišel jakýsi pan Frotz Weber z Hamburku, jenž přinesl Kolumbovo vejce. Hrál moderní jazzové skladby se vším moderním jazzovým příslušenstvím. A sedmitisícihlavé německé obecnstvo, které mělo jazz vždy odsoudit, šlelo nadšením a mohlo se málem utleskat.

Bylo to veliké fiasko, v němž pan profesor Raabe lomil ruce nad tím, jak vkus německého obecnstva je už zničen jazzem. Přes všechno úsilí komise sklidil u obecnstva jazz největší úspěch. Komise se musila spokojit tím, že udělila první cenu dvěma orchestrům, jež hrály ve stejno-kroji strany, a vrátit se domů s pesimistickou náladou. A tak se stalo, že ještě dnes můžete v berlínských lokálech slyšet nejlepší jazzové skladby Evropy i Ameriky.

Jen aby se organisovalo.

„Člověku se už dělá špatně, když slyší slovo organizace. Zejména v mém oboru časopiseckém. Měli jsme ovšem svou dobrovolnou říšskou organizaci časopisů už před Hitlerem, a čtyři úředníci ve dvou kancelářích vyřídili všechno, co bylo v zájmu tisíce členů této organizace.

Za Hitlera se počet členů zdvojnásobil, počet personálu zdvacetinásobil a k vyřízení agendy je třeba celého domu. Těhle organizaci ovšem neujde nic, co vůbec do nějakého časopisu patří. Vydává-li někdo časopis pro kuželkáře nákladem padesáti nebo šedesáti kusů, musí být členem říšské organizace a také členem říšské komory tiskové a říšské komory kulturní. Povinných organizací je tolik, že na příklad jeden z vedoucích zaměstnanců velkého obchodního domu „Karstatt“ mi vyprávěl, že musí být členem desíti nucených organizací.

Při tom nestačí platit jen členské příspěvky. Denně přicházejí nějaké cirkuláře a nějaké kartotékové listy k vyplňování. Dříve si kartotéku vedla organizace sama. Dnes si musí nakladatel na podobné věci pořídit zvláštního zaměstnance. Dostává listy zelené, červené a modré, každý se vyplňuje v jedenácti exemplářích a každý obsahuje na třicet otázek. Větší nakladatelství musí vyplňovati 30—50 kartotékových lístků každé barvy. Nakladatelství „Dinta-Institut“, které vydává sto časopisů nástrojářských, musí vyplňovati 1400 kartotékových lístků své organizace. Na těchto lístcích se zapisuje o každém zaměstnanci, jak je majetný, dokládá se jeho arijský původ, počítá se, kolik lamp je v kanceláři, kolik se spotřebuje poštovních známek a podobně.

Nestačí, že jsem členem svazu nakladatelů časopisů, musím být ještě členem dalších tří organizací: členem říšského svazu, členem zemské skupiny a členem odborné skupiny. Všechno tohle organisování pro nás nemá pražádné praktické ceny. Má význam jen pro šéfy organizace a pro stranu. Dobrovolně se časopisy po čtyřech letech tohoto režimu skoro již nepředplácejí. Sta časopisů zaniklo. Vůdce časopiseckého svazu pan Bischoff nakupuje kdekterý časopis se dá, říká tomu „koncentrační politika“. Tak se dostávají skoro všechny časopisy dříve soukromé do rukou strany, a celá obrovská organizace slouží k tomu, aby bylo zajištěno nedobrovolné odebrání těchto stranických listů. Strana se nazývá sice nacionálně socialistickou, ale to je pouhé jméno: neprojevuje nic jiného než neuvěřitelnou kapitalistickou žravost a hltavost, které se nic neubrání.“

Mluví student.

„K opravdovému učení vlastně z nás nemá nikdo chuť. Jako malý chlapec jsem už miloval chemii, ale to se změnilo. Nikdo z nás neví, proč se učí, čeho tím má dosáhnout. Kdo v mém oboru nemá smysl pro to, zabývá se některou částí válečné chemie, ten je zatlačen stranou.

Ostatně se člověk ke studiu ani nedostane. Nejsem členem strany, jsem jen členem národně socialistické organizace automobilistů. Ve dne i v noci jsme voláni k náhlým

cvičením, která zabírají tolik času, že už není kdy na studování. Žijeme ve stálé nejistotě. Daleko raději bych s tím praštil a usadil se někde na venkově. Ale kolonisování venkova je jen věcí programu, kolonisovalo se daleko více za bývalých vlád před deseti lety. Venkov zajímá dnešní německou mládež jen jako dodavatel romantiky o krvi a o rodné půdě.

Mluví se stále o ‚vůdci‘. Ale pro mne ani pro většinu ostatních studentů není Hitler vůbec vůdcem. Při své známé intelektuální kapacitě není dnes pro 80 % studentů vůbec žádnou autoritou.

Vláda ostatně studium sama omezuje. V našem universitním městě klesl počet studentů s 3000 na polovinu. Dívky nestudují už skoro vůbec na vysoké škole. Dříve polovina města žila ze studentů, po celé půlstoletí. Dnes to přestalo.

Zeptejte se kteréhokoliv z našich studentů a potvrdí vám, že v dnešním Německu má každý z nich dojem, jako by byl nejneúčtější členem lidské společnosti.“

Důstojník říšské obrany.

„Nadšení pro válku mají jen mladí důstojníci a nejmladší. Z nás starších nikdo. Dovedeme příliš dobře odhadnouti, co znamená dnešní německá izolace. Víme také, jak velký je vnitřní odpor v zemi.

Opovice ovšem zmizela. Ale objevila se nová, nebezpečnější. Mezi důstojníky říšské obrany je velká nespokojenost. Byli ovšem naprosto spolehliví, pokud měli potírati nějaký ‚proletářský odboj‘; ale jakmile se pozvedá nespokojenost, která má ráz národního hnutí, nepůjdou důstojníci nikdy proti národu. Pruský drill dovedl vychovávat vojáky. Národně socialistický drill to nedovede. S pouhými čeledíny, jimž se poroučí, není možno vésti válku. Důstojnictvo nemá vzdělaného dorostu, jenž by měl rozhled. A ti starší pokládají válku v dnešní době pro Německo za bezvýslednou. ‚Bleskovou válku‘, které se zastává Göring, mají za docela bezvýslednou.

V armádě se naráží každým okamžikem na nejistotu, na nedůvěru ve výzbroji. Korupce zbrojařů se projevuje tu i tam. Příklad: na letišti hoří. Přispěchá se s nejmodernějším hasicím náradím. Ukáže se, že je to všechno nepotřebný brak.

Nejistotu stupňuje, že velká část vysokého důstojnictva nemá důvěry k Hitlerovi. V Postupimi je Hitler příliš dobře znám. Jsou příliš známé jeho soukromé výroky, v nichž obvykle posuzuje situaci naprosto chybně. Jedné mé známé, staré dámě z postupimské aristokracie, radil Hitler ohnivě, aby rozhodně nepouštěla svou dceru na vánoce do Paříže: ‚To by byl naprostý nesmysl. Ve Francii je do vánoce určité komunistická revoluce a v Paříži bude krveprolití.‘ Podobné diletantské politické názory, které Hitler bez rozpaků a štědrě při každé příležitosti projevuje, nebudí ovšem důvěry rozvážnějších a odbornějších kruhů v osudy říše, které leží v jeho rukou.“

věda a práce

Ing. Maurice Bert:

Konec aeroplánu?

(Nový ideál: gyroplán.)

Velký francouzský technik Louis Breguet, jenž byl jedním z nejslavnějších pionýrů klasické aviatiky, obrátil se dnes na novou cestu, na cestu, jež znamená v posledních dvaceti letech aviatiky největší pokrok: sestrojil se svými dvěma spolupracovníky, inženýrem Dorandem a Devilersem, nový typ letadla, gyroplán. Podívejme se nejprve, co o tomto gyroplánu praví sám Breguet:

„Nepochybuji, že článek o gyroplánu uvede v úžas hodně lidí a mezi nimi i techniků, zvyklých na práci s klasickým avionem. Přiznávám se, že před nedávnem bych byl býval sám stejně překvapen, a teprve po serii přednášek, kterou uspořádala francouzská vzduchoplanecká společnost roku 1935 o budoucnosti letadel s točícími se křídly, jsem se dostal ke studiu otázek nového druhu letadel. Trvalo to dosti dlouho, než jsem v tomto směru sám našel perspektivy dosud skoro neočekávané a vytušil budoucí možnosti těchto strojů.

Doufám, že výsledek těchto pokusů přesvědčí i ostatní o tom, že hodina gyroplánů nastala a že tento přístroj si zaslouží, aby učenci a inženýři se zajímali o jeho zdokonalení. Bude k tomu ovšem třeba ještě dosti pracného a dlouhého úsilí. První výsledky, kterých jsme dosáhli, však nás opravňují k naději, že Francie se zaskví ještě na prvním místě v tomto novém období vývoje vzduchoplavby.“

Jaký je rozdíl mezi tímto gyroplánem a mezi autogyrou? Tuto otázku si položí každý, kdo viděl autogyru La Ciervovu, třeba jen v kinu.

Autogyra představuje „přístroj, jehož křídla se sama otáčejí“. Na autogyře La Ciervově tato otáčivá křídla nejsou poháněna motorem. Otáčejí se sama kolem svislé osy. Rotace těchto křídel v podobě obrovských vrtulí, umístěných nahoře nad letadlem, je způsobena větrem, jenž vzniká, když letadlo se pohybuje kupředu, jsouc taženo přední vrtulí. O této autogyře je celkem možno říci, že je to vlastně obvyklý aeroplán, jehož křídla se však mohou otáčeti kolem osy. A tato křídla se podobají vodorovně položenému větrnému mlýnu. Když se otáčejí, proměňují se v jakousi nosnou desku. Poněvadž povrch této desky je relativně dosti velký, mohou autogyry létat i velice pomalu, zejména když se vznášejí a když přistávají.

Gyroplán naproti tomu se od klasického avionu naprosto liší. Nemá vůbec žádných pevných křídel a nemá žádné přední pohonné vrtule. Na rozdíl od autogyry se jeho křídla, upevněná na kolmé ose, pohánějí motorem. Proto je možno, že tento přístroj může kolmo vzlétnouti ze země, i státi nehybně ve vzduchu, v kterékoliv výši. Může postupovati i horizontálně kupředu a může přistávat i na jakémkoliv šikmém svahu.

Tak bylo rázem uskutečněno všechno, co se jen od letadla mohlo požadovati.

O všech pokusech, které vedly od počátku vzduchoplavby až do dnešních dnů k dosažení tohoto výsledku, bylo by možno napsati knihy. Ještě dnes v mnoha zemích se vynález zdokonaluje. Velice často se stalo, že všechny velice nákladné pokusy nedospěly k žádnému praktickému výsledku. Přístroje různých bizarních a složitých tvarů neudělaly než několik skoků a kotrmelců. Mnohé z nich se ani nepozvedly od země. Do seznamu mučedníků kolmého letu bylo zapsáno mnoho jmen mrtvých a raněných. Všimněme si hned gyroplánu typu 1937, který ve svých výsledcích může býti srovnáván s aeroplány, ačkoliv ve svých principech je v protikladu proti nim.

Jeho vynálezce.

Louis Breguet se zabýval řešením problému gyroplánu celých dvaadvacet let. Začal již roku 1905 a v Douay se mu podařilo, že jeho první model s člověkem v loďce se vzněs nad zemí. Brzy však pro nedostatek finančních prostředků musil zdokonalení svého přístroje zanechat. Motory tehdejší doby, které nebyly silnější než 45 koňských sil a které byly relativně velice těžké, tyto pokusy jen znesnadňovaly.

Teprve když v posledních letech ukázal La Cierva ve Francii svou autogyru, počal Louis Breguet znovu se svými pokusy. Jimi dospěl ke svému dnešnímu pokusnému přístroji, jímž zlomil čtyři mezinárodní rekordy.

Toto letadlo se skládá z trupu, podobného trupu aeroplánu, jenž je nesen vpředu i vzadu přistavacími kolečky.

Vpředu je umístěn motor Hispano-Suiza o 350 koňských silách. Tento motor pohání dvě veliké vrtule o průměru 16 metrů. Tyto vrtule nejsou umístěny před letadlem, nýbrž nad ním, jedna nad druhou, na kolmé ose, a každá z nich se otáčí opačným směrem. Každé z křídel těchto vrtulí je sestrojeno jako křídlo normálního aeroplánu. Uprostřed přístroje za kolmou osou, je místo pro pilota. Nebudeme vás unavovati popisováním technických detailů, a všimneme si spíše, jak tento gyroplán funguje.

Především není třeba, abychom se zdržovali tím, proč vrtule se otáčejí v opačném smyslu. Účelem tohoto zařízení je zajistiti stabilitu letadla a zabrániti tomu, aby letadlo se samo neroztočilo v opačném smyslu, než se točí vrtule.

Všimněme si těchto čtyř křídel, náležejících po dvou ke každé vrtuli, jež se otáčejí horizontálně. Jsou to vlastně čtyři aeroplány, z nichž každý létá ustavičně dokola. Tím se stává totéž, co u normálního aeroplánu: vzduch, které leží pod těmito křídly, tlačí do výše a způsobí tím, že celý gyroplán se kolmo vznáší. Dejme tomu, že se gyroplán vzněs do výše stopadesáti metrů.

Co se stane, chce-li pilot vznášeti se dále horizontálně kupředu? Postačí, aby přístroj sklonil lehce vpřed. Tento sklon při maximální rychlosti nepřesahuje šest stupňů. Tento sklon způsobí, že přístroj se počne pohybovati vodorovně kupředu.

Gyroplán se tedy udržuje ve vzduchu na základě stejného principu jako klasický aeroplán a pohybuje se kupředu stejně jako pták ve vzduchu nebo člun na vodě, odrazy křídel nebo vesel. Je ovšem zapotřebí celé serie různých opatření, jimiž se tu nebudeme zdržovati, a které zajišťují přístroji naprostou stabilitu, ať už se nakloní kterýmkoliv směrem, buď náhodou, nebo zpomalením běhu motorů anebo dokonce i jejich naprostým zastavením.

Patnáctkrát lacinější.

Když jsme tak zhruba načrtli vlastnosti a funkci gyroplánu, všimněme si jeho neobyčejných výhod. Budeme se držeti konkrétního případu. Vezmeme si jednoplošník klasického typu a nejdokonalejšího provedení, jehož bylo dosaženo, a srovnáme jeho výkonnost s gyroplánem. Každé z těchto letadel má stejnou váhu 10.000 kg, a jejich rychlost je 500 km za hodinu.

Technik vám vypočte, že jednoplošník tohoto typu potřebuje motory o síle 2.700 koňských sil pro let ve výši 3.000 metrů. Gyroplán stejné výkonnosti dosáhne této rychlosti motorem o 1.930 koňských silách.

Všimněme si nyní, v jakém poměru bude váha těchto dvou typů letadel. Počítáme-li se vzdáleností 2.000 km, potřebuje klasický aeroplán 2.300 kg paliva, k čemuž přičteme váhu jeho motorů 3.800 kg. Gyroplán naproti tomu potřebuje pouze 1.600 kg paliva a váha jeho motoru je 2.300 kg.

Výsledkem toho je, že gyroplán může dopravit 3.600 kg cestujících a zboží, zatím co na stejnou vzdálenost a při stejné rychlosti dopraví klasický aeroplán pouze 900 kg. Efektivní užitná váha gyroplánu je 2.900 kg, zatím co u dosavadního aeroplánu obnáší pouze 200 kg. Pro vojenské letadlo představují tyto číslice možnou výši nákladu pum. Z tohoto srovnání vyplývá tedy neobyčejná výhodnost gyroplánu, pokud se týče možnosti jeho zatížení. Jeho výhody však se neomezují na to, že dopravuje větší náklad stejnou rychlostí: má ještě výhodu, že může kolmo přistavati, což je schopnost mimořádná.

Kde se bere tato úspora? Necháme stranou všechny matematické vzorce a ponecháme vám k posouzení spíše intuitivnímu, že každý čtvereční metr otáčivých křídel unese daleko větší váhu, než je tomu u ztrnulých křídel aeroplánu. Poměr

je tu 700 kg proti 300 kg. Je patrné, že otáčivá křídla autogyry pracují za výhodnějších podmínek. Za druhé snadno pochopíte, že letu kupředu při použití těchto otáčivých křídel je dosaženo, abych tak řekl, nádavkem, a že je tedy daleko levnější, než je-li letadlo taženo kupředu přední vrtulí. Za třetí porozumíte, že tyto popsané výhody zajišťují úsporu síly, z čehož vyplývá možnost většího zatížení. Za čtvrté je váha otáčivých křídel, i když k nim přičteme váhu kolmé osy, daleko nižší, než váha křídel u dosavadního letadla. A za páté podvozek gyroplánu může být daleko lehčí, než podvozek dosavadních aeroplánů, poněvadž přístroj může přistati a vzlétnouti bez rozběhu a nepotřebuje k tomu ani nezbytně kol.

Konec dosavadního aeroplánu?

Je zajímavé, že právě dnes, v okamžiku, kdy se jasně projevuje, že dosavadní typ klasického aeroplánu není schopen do držeti v obchodní praxi rychlost 400 km za hodinu, objevuje se gyroplán, jenž této rychlosti snadno dosahuje a nadto ještě je praktický po stránce finanční.

Kdybychom chtěli za každou cenu dosáhnouti s dnešním obchodním letadlem rychlost 400 km za hodinu, bylo by třeba neustále zmenšovat povrch křídel anebo obětovat část užitkového nákladu, aby rychlost mohla být stupňována. Pro letadla neobyčejně rychlá by byla rychlost vzletu a přistání taková, že by bylo třeba uchýlit se k změně jejich konstrukce a sice naklonit jeho vrtule a obměnit jejich běh — a to není nic jiného, než udělati z letadla jakýsi gyroplán.

Je tedy prostší, vyvolíme-li si ihned čistý gyroplán se všemi jeho ostatními přednostmi, s nimiž dosavadní aeroplán naprosto nemůže závodit. Gyroplán je necitelný k nárazům větru, díky svým otáčivým křídélům. Gyroplán neztrácí na rychlosti, poněvadž se může zastavit ve volném prostoru a poněvadž v případě poruchy motoru může se volně snést bez motoru k zemi, jako by nesen padákem. Ke střední ose je možno připojit větší množství motorů, pohánějících vrtule. Tyto motory budou umístěny ve zvláštní strojovně, v níž je možno ustavičně na ně pohodlně dohlížeti, poněvadž motory jsou snadno přístupné. Gyroplán může vzlétnouti kolmo do výše nejen se země, nýbrž i s mořské hladiny. Gyroplány budou ostatně všechny více méně obojživelníky. Již dnes můžeme odhadnouti, že dodávání paliva na širém moři bude pro gyroplány daleko snazší, než pro dosavadní typ aeroplánu. Gyroplán má výhodu, že, pokud je v klidu, nezabírá mnoho místa, poněvadž jeho článkované části se dají snadno odmontovat. Gyroplán má nedocenitelné výhody pro službu vojenskou, neboť může sloužit k pozorování a utkvěti téměř nehybně ve vzduchu. Malé hydroplány jsou přímo stvořeny k tomu, aby spolupracovaly při míření s dělostřelectvem.

Co se týče letů nad oceánem, nahradí dvoutunové a čtyřtunové gyroplány výhodně dnešní hydroaviony, které je třeba vymršťovati do vzduchu překážejícími a těžkými katalpami. Užívání velkých mateřských lodí letadlových nebude patrně již zapotřebí. Poněvadž se dají gyroplány snadno uskladnit a jejich křídla složit, bude možno, aby každý parník nebo křižník vezl na své palubě množství těchto letounů.

Všech těchto okouzujících výsledků nebude ovšem v praxi dosaženo bez překonání určitých obtíží, kterých skýtá každá nová látka. Louis Breguet však právem ukazuje na to, že už dnes si musíme uvědomovati závěry, k nimž se vši pravděpodobností po dnešních úspěších můžeme dospěti.

Tento velký technik nám ostatně sám už v hlavních liniích načrtl obraz budoucího gyroplánu, jenž podle jeho odhadu bude v užívání asi v roce 1945. Bude to letadlo vážící 16 tun, opatřené dvěma trojkřídlymi vrtulemi, z nichž každá bude míti v průměru 25 m. Motory budou o síle 3.600 koňských sil. Při plném nákladu ve výši 3.000 metrů urazí toto letadlo snadno 500 km za hodinu. Při této rychlosti se otočí vrtule ne zcela dvakrát ve vteřině. Toto letadlo, vyzbrojené pro let z Paříže do New Yorku bez zastávky, můžeme si představit asi takto: bude míti náklad 7 tun paliva, ponese 12 cestujících s jejich zavazadly a asi 700 kg nákladu. Při odletu poletí rychlostí 500 km za hodinu. Během letu však vlivem spotřebovaného paliva se váha letadla zmenší, takže let se bude stále zrychlovati. Průměrnou rychlost při přímém letu z Francie do Spojených států je možno odhadnouti na 600 km za hodinu, což znamená spojení Paříže s New Yorkem za deset hodin.

Tento velkolepý pohled do budoucnosti je založen na docela strážlivých matematických výpočtech a kromě toho také na skutečně již dosažených výkonech. Gyroplán je typem letadla, jemuž patří budoucnost, a můžeme jej oslavovati s tím větším nadšením, že je to vynález francouzský.

dopisy

Stabilisační bilance.

Vážený pane redaktore,

doufáme, že nám poskytnete — tentokráte naposledy — příležitost, abychom konstatovali tato fakta:

V našem prvním dopise nepozastavili jsme se vůbec nad kritikou novely k stabilisačnímu zákonu, nýbrž cítili jsme se dotčení nařčením, že byl v ministerstvu financí odmítán výklad novely a že jsme zdrželi vydání prováděcího výnosu až do vyjití naší knížky.

Pan Economicus nevyvrací ve své odpovědi správnost našich dat o časovém sledu a podkladu obou publikací (knížky a výnosu), nereaguje vůbec na naše vyzvání a zavádí debatu na jiné pole.

Do rámce věcné diskuse o právní bezpečnosti nehodí se podle našeho názoru útok na osoby, jichž jména jsou v souvislosti s novelou interesované veřejnosti známa, a to tím méně, když se autor útoku ani nepodepíše.

Tento způsob polemiky musí u každého nepředpojatého čtenáře budit dojem, že se tu jedná p. pisateli ne tak o odstranění právní nejistoty, jako spíše o osobní invektivu, směřující proti zúčastněným úředníkům.

Pro odbornou rozpravu o jednotlivých otázkách a problémech stabilisační novely není tato polemika vhodným rámcem.

S projevem obzvláštní úcty

Dr. L. Jung. Dr. J. Markes.

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - KAREL KELLNER V PRAZE

TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ!

zřídil na Václavském náměstí č. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnickví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.